

2017-08

þý — μ^{3 0} » · ¼ ± Ä^{1 0} ì Ä · Ä ± Ñ Ä · š í À Á ¿
 þý À Á î Ä · À μ Á⁻ ¿ ' ¿ Ä · Â ' 3 3 » ¿⁰ Á ± Ä⁻
 þý Ñ Ä · ½ š í À Á ¿ (1 8 7 8 - 1 9 1 4) : , ± ½
 þý⁰ ± Ä ± ' -⁰ μ Â⁰ ±¹ , ± ½ ± Ä^{1 0} - Â μ⁰ Ä μ

þý £ Ä ± Å Á ¿ í » ± , £ Ä Å »¹ ± ½ ¿ í

þý Á ì³ Á ± ¼ ¼ ± ™ Ä Ä ¿ Á⁻ ± Â , £ Ç ¿ » ® · Ä¹ Ä Ä · ¼ î ½ ¥³ μ⁻ ± Â , ± ½ μ Ä¹ Ä Ä ® ¼¹ ¿ · μ - Ä ¿ »

<http://hdl.handle.net/11728/10572>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

**Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ
ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ (1878-1914): θανατικές καταδίκες και
θανατικές εκτελέσεις.**

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	3-4
Κυρίως Θέμα	5-37
ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ	5-13
• Προβλήματα του εγκλήματος στη Τουρκοκρατία.....	5
• Πώς ήταν η κατάσταση των πόλεων τη πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας.....	5-13
ΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ	13-20
• Πώς δρούσαν οι δολοφόνοι;.....	13-18
• Αιτίες που προκαλούσαν τα εγκλήματα στα μέσα του 19 ^{ου} αιώνα μέχρι τις απαρχές του 20 ^{ου} αιώνα.....	18-20
• Εργαλεία των φόνων στο 19 ^ο αιώνα και στον 20 ^ο αιώνα.....	20
ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΑΝ ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	20-23
• Ο ρόλος των διοικητών στη πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας.....	20-21
• Ο ρόλος της αστυνομίας στην αγγλική κυβέρνηση.....	21-23
• Ο ρόλος της φυλακής και των φυλακισμένων.....	23
Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ	24-27
• Θανατικές Καταδίκες	24
• Θανατική Καταδίκη διά δηλητηρίασεως και βιασμού.....	25
• Θανατική Καταδίκη σε Ισόβια.....	25-26
• Θανατικές Εκτελέσεις.....	26
• Ο απαγχονισμός των ιερόδουλων.....	27
• Τελετουργικό του απαγχονισμού.....	27
Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΣΤΟ ΑΚΟΥΣΜΑ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΑΚΟΥΣΜΑ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΝ	27-29
• Η θέση των Χριστιανών και Οθωμανών για την θανατική καταδίκη και για τις θανατικές εκτελέσεις.....	27
• Είσοδος στο χώρο του ικριώματος και τα συναισθήματα του κόσμου.....	27-28
• Η κατάργηση της θανατικής καταδίκης.....	28-29
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ	29
• Η διοίκηση της δικαιοσύνης	29-30
• Η δημιουργία των Δικαστηρίων.....	30-33
• Πώς λειτουργούσε το Daavi Court στη κάθε επαρχία.....	34-37
Συμπεράσματα	38
Επίλογος	39
Βιβλιογραφία	40

Εισαγωγή

Η εγκληματικότητα στη Κύπρο είναι ένα μεγάλο κεφάλαιο το οποίο αξίζει να ερευνηθεί. Αξίζει να ερευνηθεί διότι θα δούμε πώς ήταν το έγκλημα στη Κύπρο, στο τέλος της τουρκοκρατίας αλλά και πώς εξελίχθηκε κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου της αγγλοκρατίας. Περαιτέρω, θα μπορεί να δημιουργηθεί μία σφαιρική άποψη για το ποιες ήταν οι αιτίες που οδήγησαν τον εγκληματία στη πράξη ή στο φόνο. Ακόμη, θα δούμε ποιοι ήταν οι εγκληματίες δηλαδή την κοινωνική τους τάξη, την ηλικιακή τους τάξη και τις περιοχές όπου υπήρχε έξαρση της εγκληματικότητας. Επιπλέον, θα αντιληφθούμε το τρόπο με τον οποίο οι φονιάδες σκέφτονταν να φονεύσουν αλλά και πως αισθάνονταν μετά από το ειδικό έγκλημα. Όπως επίσης, τι αισθήματα έτρεφε ο υπόλοιπος κόσμος προς το θύτη ή το θύμα για τις ποινικά δικάσιμες πράξεις.

Επιπρόσθετα, σε μία ποινικά κολάσιμη υπόθεση έχουμε την ευκαιρία να συνειδητοποιήσουμε προφανώς τι ρόλο έπαιζαν τα δικαστήρια σε μία κοινωνία αλλά και οι αξιωματούχοι. Βέβαια, οι αξιωματούχοι τη περίοδο 1878-1914 δρούσαν υπό την πρώτη περίοδο της αγγλοκρατίας, σαφέστερα ήταν επηρεασμένοι από το κέντρο δύναμης τους το οποίο ήταν το Λονδίνο. Ας συμπεριληφθεί υπόψιν, ότι υπήρχε δίκαιο θεσπισμένο πολύ πιο πριν από τους Άγγλους επί της Οθωμανικής Κατοχής στο νησί. Φυσικά, η κατάσταση της εγκληματικότητας στο νησί επί Οθωμανικής Κατοχής ήταν άθλια. Σαφώς, η κατάσταση αυτή άλλαζε σταδιακά – πάντα θετικά- με την άφιξη των Άγγλων στο νησί. Όμως, το πέρασμα από την Τουρκοκρατία στην Αγγλοκρατία άφησε ενδεικτικά προβλήματα όπως ήταν και τα ανεξιχνίαστα εγκλήματα. Η ελλιπής αστυνομική δύναμη και τα ασαφής στατιστικά δεδομένα - έως και ανύπαρκτα- σε χρονικές περιόδους όσο και σε συγκεκριμένα διαμερίσματα/επαρχίες της Κύπρου. Υποστηρίζεται συχνά και είναι αληθές μέσω γραπτών στοιχείων και μαρτυριών ότι υπήρχαν αρκετά προβλήματα στο νησί κατά τη διάρκεια της τουρκικής διοίκησης. Εκείνο που μας αφορά στο παρόν θέμα είναι οι αιτίες που δημιουργούσαν τα προβλήματα ενός εγκλήματος. Όλα τα πιο πάνω έπρεπε να περιοριστούν με διατάξεις του νόμου όπως λόγω χάριν κάποιοι νόμοι θεσπίστηκαν και παρέμειναν και άλλοι πάλι θεσπίστηκαν και αποσύρθηκαν.

Οι λόγοι ήταν ποικίλοι που οδηγούσαν ένα άνθρωπο να εγκληματήσει, είτε από ψυχολογικούς λόγους είτε από ηθικούς λόγους. Ένα αναπόσπαστο κομμάτι των εγκλημάτων ήταν και η διερεύνηση τους. Όμως, σε σχέση με αυτό οι αστυνομικές αρχές δυσκολεύονταν να εξιχνιάσουν αρκετές περιοχές λόγω δύσβατων περιοχών αλλά

και απειθαρχίας του αστυνομικού σώματος. Σε όλες τις πηγές που υπάρχουν αλλά και ερευνώντας κυριαρχεί η άποψη ότι η Πάφος ήταν το άντρο των εγκληματιών και δεύτερη σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία πάντα ακολουθεί η Λεμεσός. Σε αυτές τις περιοχές κυρίως κατοικούσαν Τούρκοι και για ένα ανεξήγητο λόγο, συνέβαιναν τα μεγαλύτερα εγκλήματα εκεί. Εγκλήματα όπου κατέστησαν αυτούς που τα διέπρατταν στο πέρασμα του χρόνου ως «θρύλους», όπως ήταν τα αδέλφια Χασαμπουλιά. Όλοι σχεδόν οι εγκληματίες όπως και τα Χασαμπουλιά οργανώνονταν σε συμμορίες προς επίτευξη του σκοπού τους. Επίσης, εγκλήματα θεωρούνταν και υλικές ζημιές αλλά και οικονομικά χρέη. Άνθρωποι καταδικάζονταν για κοπή των δένδρων στα δάση και για τους δυσβάστακτους φόρους όπου ήταν υποχρεωμένοι να πληρώνουν. Το βιοτικό επίπεδο των Κυπρίων ήταν άθλιο για χρόνια λόγω της Τουρκοκρατίας στο νησί αλλά και μετά την αλλαγή της κυβέρνησης ζούσαν σε ένα αγροτικό οικονομικό υπόστρωμα. Καταφθάνοντας στο νησί οι Άγγλοι Επαρχιακοί Λειτουργοί, έγραφαν ετήσιες αναφορές για την επικρατούσα κατάσταση στο νησί και της έστελναν στην Αυτού Εξοχότητα στην Αγγλία. Μέσω αυτής της αναφοράς δινόταν το στίγμα για όλα τα θέματα που άπτονταν υπό της εξουσίας των Άγγλων. Παραδείγματος χάριν θέματα που θίγονταν ήταν η λειτουργία των δικαστηρίων, τα ποσοστά της εγκληματικότητας που υπήρχαν κάθε χρόνο στο νησί και άλλα. Οι Άγγλοι προσπάθησαν να εξασφαλίσουν στη Κύπρο το δικανικό σύστημα δικαιοσύνης που ακολουθούσαν στη δική τους χώρα και σε κάθε αποικία τους. Μέχρις στιγμής στη Κύπρο ήταν θεσπισμένος ο Οθωμανικός Νόμος, κατά πολύ ελαστικός και αδιάλλακτος περί των θανατικών εκτελέσεων. Το δικαστήριο χρησιμοποιούσε νομικές ορολογίες για να ξεχωρίζει στο δικαστήριο ποιος κατηγορούμενος ή/και ένοχος θα οδηγείτο στη φυλακή και αργότερα στην αγχόνη. Μερικές από αυτές τις νομικές ορολογίες στα αγγλικά ήταν το petitions και tried. Η πρώτη λέξη εννοεί μία γραπτή αίτηση ενός προσώπου ή προσώπων σε κάποιο διοικητικό όργανο ή δημόσιο υπάλληλο που ζητάει να ασκηθεί κάποια αρχή για τη χορήγηση απαλλαγής, ευνοιών ή προνομίων. Αλλιώς μεταφράζεται ως μία επίσημη αίτηση που απευθύνεται γραπτώς στο δικαστήριο και ζητεί την ανάληψη δράσης σε συγκεκριμένο θέμα. Η λειτουργία της δεύτερης ορολογίας στα δικαστήρια είναι καταληκτική στο τρόπο που διεκπεραιώνονται οι αποφάσεις. Με το tried εξετάζονται και καθορίζονται τα ζητήματα που εμπλέκονται στο δικαστήριο. Με αυτό το τρόπο ο δικαστής ακούει τα αποδεικτικά στοιχεία για να καθορίσει την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου.

Κυρίως Θέμα

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ

Προβλήματα του εγκλήματος στη Τουρκοκρατία:

Είναι γεγονός ότι στη μη ανίχνευση των εγκλημάτων αλλά και στην έξαρση των εγκλημάτων ευθύνονταν οι μακρινές αποστάσεις που χώριζαν την αστυνομική δύναμη του νησιού από το τόπο του εγκλήματος. Αυτό συνέβαινε αρκετές φορές, δηλαδή οι αστυνομικοί δεν μπορούσαν να παρευρεθούν στα περιστατικά που είχαν συμβεί.¹ Ακολούθως, το νησί αντιμετώπιζε τη διαφθορά η οποία άκμαζε στις υπηρεσίες του νησιού όπως στις φυλακές, στα δικαστήρια και στην αστυνομία. Στην τελευταία υπηρεσία υπήρχαν οι ζαπτιέδες, καθώς ήταν Τούρκοι υπάλληλοι οι οποίοι εργάζονταν στην αστυνομία. Αρκετές φορές οι ζαπτιέδες δωροδοκούνταν – κυρίως από τους φονιάδες- και αυτό τεκμηριώνεται στα πρώτα χρόνια της πρώτης περιόδου της αγγλοκρατίας. Όμως, αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο της Οθωμανικής Κατοχής του νησιού, οι πλείστοι φυλακισμένοι ήταν απλοί χωρικοί οι οποίοι αδυνατούσαν να πληρώσουν τα υπέρογκα ποσά των φόρων.² Στη διαμόρφωση του αρνητικού αυτού παράγοντα της διαφθοράς, σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζει ότι με τη βρετανική κυριαρχία στο νησί το 1878 οι αστυνομικοί δεν πληρώνονταν ικανοποιητικά άρα οι κάτοικοι της Κύπρου δεν ήθελαν να ασχοληθούν με την αστυνομία. Ως αποτέλεσμα, να αυξάνεται η εγκληματικότητα στο νησί και η κατάσταση να μη μπορεί να ελεγχθεί.³

Παρ'όλ'αυτά, η ίδια κατάσταση επικρατούσε αρκετά χρόνια μετά. Η κοινωνική ζωή της Κύπρου κλονίστηκε από τα συνεχή εγκλήματα, που λάμβαναν χώρα στα χωριά και στις πόλεις του νησιού. Οι κάτοικοι της Κύπρου ήταν απελπισμένοι και διαμαρτύρονταν στους τοπικούς άρχοντες του νησιού, για την αδυναμία της αστυνομίας να θέσει τέρμα στα εγκλήματα.⁴

Πώς ήταν η κατάσταση των πόλεων τη πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας

Στην επαρχία Πάφου, ένα χρόνο μετά την διακυβέρνηση των Άγγλων, στατιστικά στοιχεία για τις καταδίκες όσο αφορά τις ποινικές υποθέσεις ήταν 156. Ειδικότερα, τους τελευταίους 4 μήνες η ληστείες προβάτων είχαν αυξηθεί, περίπου στις 44

¹ Παναγιώτης Παπαδημήτρης, *1000 άγριοι φόνοι στην Κύπρο*, Λευκωσία, [χ.ο] 2001, σ.11-12

² Ανδρέας Καπαρδής, *Κοινωνία, Έγκλημα και ποινική δικαιοσύνη στην Κύπρο, 1878-2000*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή 2001, σ 25, 29-31.

³ Παπαδημήτρης, ό.π., σ.13

⁴ «Στυγερά Εγκλήματα – Πόρως Ηθική» *Ευαγόρας*, Λευκωσία, 15 Νοεμβρίου 1901, σ.1

υποθέσεις. Η αύξηση κλοπής των προβάτων δημιουργήθηκε λόγω των Κύπριων στρατιωτών που είχαν εκτοπιστεί από τουρκική υπηρεσία. Οι στρατιώτες είχαν καθυστερημένες απολαβές από 5 έως 45 μήνες, επιπλέον από τους ίδιους υπήρχαν 206 αιτήσεις για επιστροφή στην περιοχή της Πάφου διότι ζούσαν σε άθλιες συνθήκες ζωής. Εκτός από αυτό, ο τουρκικός νόμος και πάλι ήταν ελαστικός – ούτε ένας χρόνος φυλάκισης- στη ποινή της τιμωρίας που εκδιδόταν σε περίπτωση ζωοκλοπής. Επιπλέον, υπήρχε μόνο 1 δολοφονία, 4 βιασμοί, όσο οι επιθέσεις – κακοποιήσεις ήταν 49. Καθώς, οι περιπτώσεις για πλαστά έγγραφα ήταν μόνο 1 περίπτωση και οι μικρές παραβάσεις(κατηγορίες για προσβολές, βρισιές και άλλα) ήταν 52. Ταυτόχρονα, με τις ποινικές υποθέσεις που είχαν συμβεί εκείνη τη χρονιά, στις αστικές υποθέσεις συνέβησαν μόνο τρεις περιπτώσεις όπως είναι ‘γη και περιουσία’, ‘χρέη’, ‘κληρονομιά - ιδιοκτησία’. Το μεγαλύτερο ποσοστό το κατείχαν τα ‘χρέη’ με 595 υποθέσεις ακολουθώντας η τρίτη με 294 και η πρώτη 221 υποθέσεις. Άρα, οι υποθέσεις στον αστικό τομέα έφθασαν στις 1.110. Παρόλο που, εκδικάστηκαν οι παραπάνω υποθέσεις υπήρχαν και 393 υποθέσεις που δεν έλαβαν χώρα στο δικαστήριο, απλά υπήρχε αναφέρθηκαν στο δικαστήριο της Πάφου.⁵Στις ετήσιες εκθέσεις των Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου και Επαρχιακού Λειτουργού της Λεμεσού, κατά κοινή ομολογία και των δύο παραδέχονται το προβληματισμό σύμφωνα με τα στατιστικά που έδειχναν οι πόλεις Πάφου και Λεμεσού για την αύξηση της εγκληματικότητας το 1895.⁶

Τα στατιστικά στοιχεία των φόνων όπως και των περιοχών χρόνο με το χρόνο άλλαζαν, δηλαδή υπήρχε μία αυξομείωση στις δύο αυτές κατηγορίες (φόνων και περιοχών). Οι λόγοι που αλλοιώνονταν αυτά τα στατιστικά στοιχεία ήταν οι κατά καιρούς, ανομβρία που συνεπώς ήταν η έλλειψη νερού για τις δασικές περιοχές και τους ανθρώπους, αφού είχαν να αντιμετωπίσουν ακόμη και τους αυξημένους φόρους, εκείνης της εποχής. Επίσης, σε κάποιες περιοχές όπως στη Πάφο (1879), στατιστικά δεδομένα μαρτυρούν ότι ο αριθμός των ανθρωποκτονιών και ληστειών ήταν πολύ μεγαλύτερος από την επαρχία της Λεμεσού. Ακόμη, τα δεδομένα εκείνης της εποχής δείχνουν πώς υπήρχαν καλά οργανωμένες ομάδες κακοποιών που κοινό στόχο είχαν να βλάψουν κακόβουλα

---

⁵ High Commissioners Report, 1879 [C - 2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, p.165-167

⁶ Καπαρδής, ό.π., σ. 125

περιουσία ή ανθρώπους, παραδείγματος χάριν τα κακουργήματά τους ήταν ζωοκλοπές, ληστείες με σκοπό τον αποδεκατισμό περιουσιών και δολοφονίες ατόμων.⁷

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του 1879 αποδεικνύεται πώς υπήρχε αύξηση της εγκληματικότητας, επί Οθωμανικής κυριαρχίας στο νησί αλλά και τη πρώτη χρονιά της πρώτης περιόδου της αγγλικής κυβέρνησης στο νησί. Στο εξής, ας ληφθεί υπόψιν πώς μόνο στο διαμέρισμα της Λεμεσού είχαν σημειωθεί 5 φόντοι, 20 βιασμοί και «προσβολές κατά τιμής». Όπως επίσης και 4 απαγωγές, 21 υποθέσεις εμπρησμού, αλλά και 32 υποθέσεις παράνομης κοπής των δέντρων και μεταφοράς τους σε πριονιστήριο σε δασικές περιοχές που ήταν προστατευόμενες από το νόμο. Επιπροσθέτως, σημειώθηκαν 941 δικαστικές πράξεις που στρέφονταν εναντίον κάποιου/ων για οικονομικά χρέη. Βεβαίως, τα πιο πάνω αδικήματα τα επόμενα χρόνια πολλαπλασιάστηκαν και οι αριθμοί αλλοιώθηκαν ανάλογα με την αύξηση του ποσοστού των αδικημάτων. Όμως, η αλλοίωση αυτή δεν σημαίνει ότι επειδή υπήρξε μία αύξηση των αδικημάτων, συνεπάγεται και αύξηση των εγκληματιών στους οποίους εκδιδόταν καταδικαστική απόφαση για παρανομίες από το εφετείο ή/και το δικαστήριο.⁸

Σε ετήσια έκθεση, ο αρμοστής Philips παραθέτει κάποια στατιστικά στοιχεία όσον αφορά τη πρώτη χρονιά διακυβέρνησης των Άγγλων κατά την πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας στο νησί. Ο συνολικός αριθμός των υποθέσεων (σε αστικό και ποινικό) ήταν 82. Στην επαρχία Λευκωσίας υπήρχαν 3 υποθέσεις αστικών υποθέσεων και 3 υποθέσεις ποινικών. Όμως, στην επαρχία της Λάρνακας, παρατηρείται μία μεγάλη διαφορά μεταξύ αστικών και ποινικών υποθέσεων, 35 και 7, αντιστοίχως. Μικρότερη διαφορά φαίνεται στην επαρχία της Λεμεσού όπου υπήρχαν 21 υποθέσεις αστικού περιεχομένου και 13 υποθέσεις ποινικού περιεχομένου. Ο Philips αποδίδει την έντονη εγκληματικότητα στις επαρχίες Λεμεσού και Λάρνακας, επειδή ήταν παραθαλάσσιες πόλεις με λιμάνι και ήταν πολύ εύκολο οι ξένοι που κατέφθαναν εκεί, να εισχωρήσουν στις πιο πάνω πόλεις.⁹

Ωστόσο, πιο κάτω παρατίθενται στατιστικά στοιχεία των ποινικών ποινών σε κάθε μήνα στο Temyiz δικαστήριο, από τη 1^η Ιανουαρίου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου, 1879. Το μήνα Ιανουάριο υπήρχαν 17 παραβάσεις. Από τις 17 παραβάσεις τις περισσότερες τις

---

⁷ Καπαρδής, ό.π., σ.99

⁸ Στο ίδιο, σ.97

⁹ High Commissioner Report, 1879[C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, Λονδίνο, Harrison and sons, 1880, p.27

παρουσίαζε η παράβαση «μαχαιρώματα» με τον αριθμό 5. Ακολούθως, με 3 παραβάσεις είναι η «κλοπή» και η «κλοπή βοοειδών», αντιστοίχως. Μετά, ακολουθούν με 2 παραβάσεις η «κλοπή προβάτων» και η «δωροδοκία» και με 1 μόνο ποινή ο «φόνος». Ενώ, «πλαστογραφίες» και «κλοπή στον αυτοκινητόδρομο» δεν είχαμε ατόπημα. Πάλι το μήνα Φεβρουάριο δεν είχαμε οποιαδήποτε απογραφή παραβάσεων στις «πλαστογραφίες», στη «κλοπή αυτοκινητόδρομου» αλλά ούτε και στα παραπτώματα του «φόνου», της «κοπής δένδρων» και «δωροδοκίας». Εντούτοις, είχαμε 4 «κλοπές» και 2 παραβάσεις «μαχαιρώματα» και «κλοπής προβάτων», αντιστοίχως. Όπως επίσης και 1 «κλοπή βοοειδών». Ο μήνας Μάρτιος και Σεπτέμβριος (μετά τις 23 Σεπτεμβρίου), αποτυπώνουν τις πιο λίγες παραβάσεις, καθώς: το Μάρτιο σημειώθηκαν μόνο 4 «φόνου» και 4 «μαχαιρώματα» και στις άλλες παραβάσεις δεν σημειώθηκε τίποτα, όπως επίσης και το μήνα Σεπτέμβριο σημειώθηκαν μόνο 2 «κλοπές προβάτων» και στις υπόλοιπες 0 παραβάσεις. Το ποινικό αδίκημα της «δωροδοκίας» και της «κοπής των δένδρων» δεν σημειώθηκαν από τον Απρίλιο μέχρι τον Δεκέμβριο. Καθώς και στη παράβαση της «κλοπής των δένδρων» από τους μήνες Απρίλιο και Νοέμβριο δεν σημειώθηκε οποιαδήποτε παράβαση αλλά μόνο 1 το μήνα Δεκέμβριο. Επίσης, τους μήνες Απρίλιο και Ιούνιο σημειώθηκαν μόνο 1 παράβαση στις «πλαστογραφίες» και άλλες 2 πάλι στις «πλαστογραφίες», αντίστοιχα τους δύο πιο πάνω μήνες. Το μήνα Απρίλιο σημειώθηκε 1 «φόνος» και 1 «μαχαιρώματα», όπως και στη «κλοπή προβάτων» έγιναν 3 παραβάσεις και 5 «κλοπές» και καθόλου «κλοπή βοοειδών». Όπως επίσης, «κλοπή βοοειδών» δεν σημειώθηκαν τους μήνες Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο, Σεπτέμβριο και Νοέμβριο, αλλά τους μήνες Οκτώβριο παρατηρείται 1 «κλοπή βοοειδών» και επιπλέον το Δεκέμβριο παρατηρούνται 2 «κλοπές βοοειδών». Ενώ τον Οκτώβριο αναφέρονται μόνο 6 «κλοπές προβάτων», 3 «μαχαιρώματα», 2 «κλοπές» και 1 «φόνος». Το Νοέμβριο δεν παρατηρείται κανένας φόνος ούτε κλοπή βοοειδών, παρά ταύτα δημιουργήθηκαν 4 «κλοπές», 3 «μαχαιρώματα» και 1 «κλοπή προβάτων». Καθώς, το Δεκέμβριο σημειώθηκαν 4 γενικές «κλοπές» και 4 «κλοπές προβάτων» όπως όμοια έγιναν 2 «φόνου» και δύο «μαχαιρώματα». Επιπρόσθετα, παρατηρούμε ότι στις «ψευδείς αποδείξεις», «βιασμοί», «κατάχρηση/υπεξαίρεση», «απομίμηση νομίματος», «απόδραση από τη φυλακή», «βοηθώντας τους φυλακισμένους να αποδράσουν», δεν υπήρχαν αρκετές μηνιαίες παραβάσεις/αδικήματα/παραπτώματα έως καθόλου. Από αυτά το πιο μεγάλο αριθμό παρατηρείται να κατέχουν οι «βιασμοί» το μήνα Μάιο και ο αριθμός ανέρχεται στους 3, ενώ τους μήνες Μάρτιο, Απρίλιο, Ιούλιο και Οκτώβριο οι βιασμοί ανέρχονται στους

1 για τους πιο πάνω μήνες. Ακολουθως, στις «ψευδείς αποδείξεις» παρατηρείται μόνο τους μήνες Φεβρουάριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο. Η «υπεξαίρεση/ κατάχρηση» υπήρχε μόνο το μήνα Μάρτιο. Το ίδιο ίσχυε και το μήνα Ιούνιο όπου η «απομίμηση νομίσματος», αλλά και στην «απόδραση από τη φυλάκιση» ήταν 1 το μήνα Μάρτιο και το μήνα Μάιο στην «βοηθώντας στην απόδραση φυλακισμένων», αντιστοίχως. Σύνολο των πιο πάνω αδικημάτων – δεκαπέντε- ήταν 121.¹⁰

Επίσης, παρατίθεται από τον Ύπατο Αρμοστή ένας πίνακας των αστικών υποθέσεων από το Temyiz δικαστήριο, από τη 1^η Ιανουαρίου μέχρι τις 31^η Δεκεμβρίου, 1879.

Ιανουάριος	2
Φεβρουάριος	2
Μάρτιος	6
Απρίλιος	7
Μάϊος	5
Ιούνιος	7
Ιούλιος	9
Αύγουστος (διακοπές από 23 μέχρι Σεπτέμβριο 23)	
Σεπτέμβριο	2
Οκτώβριο	12
Νοέμβριο	2
Δεκέμβριο	2
Σύνολο	56

Table 1: Return of Civil Cases decided by Temyiz, from January 1 to December 31, 1879, p.30.

Σύμφωνα με καταγεγραμμένες πηγές, τα αδικήματα χωρίζονταν σε διαφορετικούς τομείς με διαφορετικό περιεχόμενο. Πιο κάτω παρατίθενται περιγραφικά -με λόγια- πίνακες με αρκετές λεπτομέρειες από τις παραβάσεις που συνέβησαν για δύο τετραετίες, στο νησί. Αρχικά, το 1884 μέχρι το 1888 παρατηρείται μία αυξητική πορεία των αδικημάτων τα οποία αναφέρθηκαν στην αστυνομία ή στο δικαστήριο. Τη πρώτη

¹⁰ Στο ίδιο, σ.29

χρονιά ο αριθμός ήταν 3,932, τον επόμενο χρόνο ήταν 4,202. Έπειτα, την επόμενη διετία δηλαδή από το 1886-1888 τα αδικήματα αυξήθηκαν κατά 608 μονάδες. Επιπλέον, οι συλληφθέντες από την αστυνομία ή κληθέντες από το δικαστήριο αυξήθηκαν μέσα σε 4 χρόνια κατά 2,170. Επίσης, σημαντικό κομμάτι για την εγκληματικότητα ήταν οι γενικές καταδίκες, που όμως, δεν παρατηρείται και μεγάλος αριθμός παραβάσεων στους τομείς των γενικών αδικημάτων όπως είναι τα αδικήματα κατά των ατόμων, οι κλοπές ζώων, τα αδικήματα εναντίον κληρονομιάς και άλλα αδικήματα. Συγκεκριμένα για όλα αυτά, το υψηλότερο γενικό σύνολο να ενδείκνυται στα 2,064, το 1887 έως το 1888. Πέρα από το τις γενικές καταδίκες που έχουν αναφερθεί τώρα θα δούμε τις καταδίκες του Ανώτατου Δικαστηρίου. Για παράδειγμα στα έτη 1885-1886 και 1886- 1887, τα αδικήματα κατά ανθρώπων κυμαίνονται στους διψήφιους αριθμούς, 56 και 68, αντιστοίχως. Ενώ, τις χρονιές 1884-1885 και 1887-1889, παρατηρείται τριψήπιος αριθμός, 105 και 179 αντιστοίχως. Εν αντιθέσει, με άλλα γενικά αδικήματα το 1884-1885, φαίνεται ότι κατείχε το ψηλότερο αριθμό (65), τα υπόλοιπα έτη μέχρι το 1888, έχουν 4 μονάδες μεταξύ τους διαφορά δηλαδή από το 22 έως το 28. Επιπροσθέτως, στις κλοπές των ζώων τις χρονιές 1886-1887 και 1887-1888, σημειώθηκε μία σταδιακή αύξηση περίπου στις 21 μονάδες, αντίστοιχα λοιπόν, 101 και 222. Αντίθετα, τη χρονιά 1884-1885 ήταν 92 οι κλοπές των ζώων αλλά τη χρονιά 1885-1886 υπήρχε μία μείωση στις 69 παραβάσεις. Παράλληλα, τα περισσότερα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας σημειώθηκαν τη χρονιά 1887-1888 με 109 παραβάσεις, εντούτοις τις χρονιές 1884 -85 και 1885 – 1886 υπήρχε αύξηση μίας μονάδας, αντίστοιχα 75 με 76. Παρ' όλα αυτά, τη χρονιά 1885-1886 υπήρχε η περισσότερη μείωση από όλες τις χρονιές της τάξεως 48 παραβάσεων. Στη συνέχεια, οι συλληφθέντες του Κατώτερου Δικαστηρίου(Inferior Court) το 1885- 1886 ήταν 1,091 και το 1887- 1888 σημείωσαν αύξηση γύρω στο 1,446, μετά ακολουθεί το έτος 1886-1887 με 993 παραβάσεις κατά ιδιοκτησίας και το έτος 1884-1885 με 921. Τώρα, όσον αφορά τους συλληφθέντες που εκδικάστηκαν στο Ανώτατο Δικαστήριο στο σύνολο και των 4 ετών ήταν πολύ πιο λίγη σε σχέση με τους συλληφθέντες που αναφέρθηκαν για τις υποθέσεις του Inferior Court. Στο Ανώτατο Δικαστήριο, οι περισσότεροι συλληφθέντες, γύρω στους 276- απορρέαν από το έτος 1887-1888, αμέσως συνεχίζουν τα έτη 1886-1887 και 1884-1885 όπου παρουσιάζεται μία μεταξύ

τους μία αύξηση αντίστοιχα 156 και 144, μετά το 1885-86 ο αριθμός των συλληφθέντων φθάνει στους 144.¹¹

Κοντά σε αυτό, αξίζει να επισημανθούν και άλλα έτη από την πρώτη περίοδο της αγγλοκρατίας της Κύπρου. Συγκρίνοντας τους ίδιους τομείς όπως προαναφέρθηκαν και στην προηγούμενη παράγραφο. Σε αυτά τα έτη λοιπόν, ο αριθμός των αναφερόμενων αδικημάτων αναφέρονται σε ξεχωριστό επίπεδο τα αδικήματα μεταξύ δικαστηρίου και αστυνομίας και καθόλου προς έκπληξη τα δικαστήρια έχουν τις περισσότερες καταγγελίες. Ειδικότερα, στο τέλος της τετραετίας αγγίζει τις 7,861 ενώ το 1890 ήταν μέχρι τις 5,066. Ωστόσο, στην αστυνομία το πιο ψηλό ποσοστό ήταν το 1892 – 1893 με 1,100 καταγγελίες ενώ το 1893-84 καταγράφηκαν οι λιγότερες καταγγελίες στην αστυνομία, στις 761 καταγγελίες. Όμως, ο αριθμός των συλληφθέντων από την αστυνομία πριν τεθούν οι κατηγορούμενοι ενώπιον του δικαστηρίου ήταν περισσότερο με το μεγαλύτερο ποσοστό να αγγίζει τους 9,172 (1893-94) και με μικρή διαφορά μεταξύ τους οι χρονιές 1890-91 και 1891-92 δηλαδή στις 6,790 και 6,847. Ταυτόχρονα, τα γενικής μορφής αδικήματα δεν ξεπέρασαν τα προηγούμενα αναφερόμενα αδικήματα καθώς κυμαίνονταν από τα 2,169 έως 3,566 κατά την διάρκεια των τεσσάρων ετών. Αντιθέτως, οι κλοπές ζώων ως γενικής καταδίκης περιεχόμενο, ήταν μειωμένες με ελάχιστο αριθμό το 1 τη χρονιά 1893-94 και με περισσότερο αριθμό την προηγούμενη χρονιά να φθάνει στις 4 κλοπές, βέβαια και τις άλλες χρονιές ήταν 2 με 3 κλοπές ζώων. Ενώ, αξιοπερίεργο είναι ότι οι καταδίκες στο Ανώτατο Δικαστήριο για τα ζώα ήταν πολύ περισσότερες από τον αριθμό των γενικών καταδίκων, έφθανε τη πρώτη χρονιά στις 127 και το 1892-1893 στις 34, παρόλο που το 1891-92 ήταν 66 και την τελευταία χρονιά 49 καταδίκες. Όμοια θεωρούνται τα ποσοστά του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά της ιδιοκτησίας με του γενικού περιεχομένου καταδίκες, το πιο ψηλό σύνολο υπήρχε το 1890-91 στα 158 και ακολουθούσαν με μικρή διαφορά τα υπόλοιπα έτη, στις 129, 120, 110 καταγγελίες, αντίστοιχα το 1891-92, 1892-93, 1893-94). Ιδιαίτερα σημαντικό είναι πώς οι συλληφθέντες στο κατώτερο δικαστήριο είναι περισσότεροι από το Ανώτατο Δικαστήριο, γενικώς. Στο σύνολο τους στο οποίο παρατίθεται, τη πρώτη χρονιά ήταν 1,981, το 1891-92 μειώθηκε ελάχιστα στους 50 συλληφθέντες από την πρώτη χρονιά δηλαδή στους 1,931. Απεναντίας, το 1892-93 οι

---

¹¹ Blue Books for the year 1888-1889, p.578

συλληφθέντες ήταν 2,477 και τη τελευταία χρονιά αυξήθηκε κατά πολύ γύρω στους 344, άρα οι συλληφθέντες ήταν στους 2,821.¹²

Τη δεκαετία του 1900 και μετά, παρατηρούμε μια αύξουσα ροή στην εγκληματικότητα του νησιού. Κάτοικοι του νησιού συχνά διαμαρτύρονταν για τη βία, για τις συχνές κλοπές που λείαναν τα σπίτια αλλά και τους περαστικούς. Ως αποτέλεσμα να - ενοχοποιεί μονάχα, την ανικανότητα του αστυνομικού σώματος. Ακόμα, γίνονται υπόνοιες και για το δικαστικό σύστημα ότι γεμίζει συνεχώς από εγκληματίες βαριάς ποινής αλλά και από εγκληματίες με λιγότερα πταίσματα εις βάρος της κοινωνίας. Κατά συνέπεια όλοι αυτοί οι κατάδικοι επιβάρυναν το φορολογικό σύστημα της Κύπρου, περίπου σαράντα χιλιάδων λιρών.¹³

Πέρα από τα αδικήματα που συνέβαιναν κατά καιρούς σε κάθε επαρχία, συμπεραίνεται, σύμφωνα με εκτιμήσεις που ερμηνεύονται από τον πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, πάντα, ό,τι το 1879 'οι σφαγές και οι κλοπές προβάτων' υπερίσχυαν στα στατιστικά δεδομένα των αδικημάτων, διότι όπως χαρακτηρίζονταν: «*τυπικά αδικήματα μίας αγροτικής κοινωνίας*». Κατόπιν, ας τονιστούν περαιτέρω παραβάσεις που υπήρχαν κατά την πρώτη περίοδο της αγγλοκρατίας στο νησί, που χρησιμοποιούσαν για να διαπραχθεί ένα έγκλημα. «*Η κατοχή μαχαιριών (Ordinance III του 1888) και η κατοχή ή εισαγωγή πυροβόλων όπλων (Ordinance XI του 1879, Νόμος Περί Πυροβόλων Όπλων 1889, Ordinance XII του 1891, Ordinance XI του 1894), η εισαγωγή αιγών (Ordinance XII του 1888), τα δασικά αδικήματα (Ordinance XXII του 1879), η βαναυσότητα προς τα ζώα (Ordinance X του 1890), η εξαγωγή φλοιού δένδρου, κατραμιού, πίσας και ρητίνης (Ordinance XVI του 1879), η ρύθμιση του τρόπου υπολογισμού του απόβαρου των χαρουπιών (Νόμος για το Απόβαρο των Χαρουπιών, 1891), η χρήση εκρηκτικών (Νόμος II του 1892), η θήρα (Ordinance IX του 1879), η ρύθμιση της κυκλοφορίας στους δρόμους (Νόμος περί Κανόνων Οδικής Κυκλοφορίας IX του 1899), η πρόκληση ενοχλήσεων (Νόμος περί ενοχλήσεων XII του 1899), η υποχρεωτική χρήση φανών στα οχήματα μετά τη δύση του ήλιου, η καταστροφή ή πρόκληση βλαβών σε αρχαιοτήτες (Νόμος Περί Αρχαιοτήτων IV του 1905), η καύση ξύλου για τη λειτουργία των μηχανών ατμού (Νόμος Περί (καυσίμων) Ατμομηχανών, 1906, η προστασία των φρεάτων και τα δικαιώματα επί των υδάτων (Νόμος Περί Φρεάτων του 1896), η χαρτοπαιξία σε ανοιχτούς χώρους ή η διατήρηση και λειτουργία*

---

¹² Blue Books for the year 1893 p.418

¹³ «Οι υπεύθυνοι», *Ελευθερία*, Λευκωσία, 6 Σεπτεμβρίου 1913, σ.1

χαρτοπαικτικής λέσχης (Νόμος Περί Τυχερών Παιγνίων, 1896), η προαγωγή γυναικών ηλικίας κάτω των 21 ετών σε πορνεία, η βόσκηση σε απαγορευμένη δασική περιοχή για να διασωθούν τα εναπομείναντα δάση του νησιού από την καταστροφή και τέλος οι Βρετανοί απαγόρευσαν τη μεταφορά ξυλείας ή κάρβουνου που προέρχονταν από την επαρχία στις πόλεις, στερώνοντας έτσι από πολλούς χωρικούς μια πηγή εισοδήματος.» Όλα τα πιο πάνω έπρεπε να περιοριστούν με διατάξεις του νόμου όπως κάποιοι νόμοι θεσπίστηκαν και παρέμειναν και άλλοι πάλι θεσπίστηκαν και αποσύρθηκαν».¹⁴

ΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΟΙ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ

Πώς δρούσαν οι δολοφόνοι;

Ο Καραμεχμέτ (Τούρκος) ή αλλιώς «Μαύρος» όπως αποκαλείτο από τους Κυπρίους του νησιού γεννήθηκε στην επαρχία Λεμεσού το 1853. Σε ηλικία μόλις δέκα ετών διέπραξε το πρώτο του έγκλημα, σκοτώνοντας ένα Τουρκοκύπριο. Μάλιστα, η δράση του τόσο πολύ επηρέασε τα κοινωνικά στρώματα στο νησί που, ο Λαϊκός Ποιητής Νεόφυτος Χατζηθεοδώρου συνέθεσε ποίημά, τραγουδώντας το σε πανηγύρια, με το οποίο αποκαλύπτει το πρώτο φονικό του Καραμεχμέτ. Αφού μεγάλωσε αναχώρησε για την Μέκκα της Σαουδικής Αραβίας, όπου εκεί συνελήφθηκε, φυλακίστηκε για δέκα ολόκληρα χρόνια και μετά επέστρεψε στη Κύπρο. Αξίζει να τονιστεί ότι κάθε εφημερίδα, τότε, συνεχώς παρουσίαζαν τα κατορθώματά του όπου χαρακτηριζόταν άγριος, τρομοκρατώντας τους πάντες στο πέρασμα του, ένας από τους πιο στυγνούς δολοφόνους της Κύπρου. Έπειτα, από την άφιξη του στο νησί ο «Μαύρος» - Καραμεχμέτ κατηγορήθηκε για απόπειρα δολοφονίας πυροβολώντας εναντίον κάποιου πολίτη. Αφότου αποδέχθηκε την κατηγορία συνελήφθηκε και μεταφέρθηκε στις κεντρικές φυλακές της πρωτεύουσας, περιφρουριμένος από δύο αστυνομικούς. Κατά την διάρκεια της μεταφοράς του στη Λευκωσία, αυτός προσποιήθηκε αδιαθεσία και έπεισε τους δύο αστυνομικούς να του αφαιρέσουν τις χειροπέδες. Ο ίδιος, επί τόπου άνοιξε πυρ εναντίον των δύο αστυνομικών, δραπετεύοντας. Όλοι όσοι προσπάθησαν να βοηθήσουν την αστυνομία να τον βρει, σε όποια ενέδρα και αν έστηναν για να τον συλλάβουν, είχαν άσχημο τέλος. Ο Καραμεχμέτ δολοφονούσε οποιοδήποτε συνεργαζόταν με την αστυνομία, πρώτο θύμα του ήταν ένας πολίτης (αγνώστων στοιχείων) τον οποίο σκότωσε με μαχαίρι στο μέτωπο την ώρα που κοιμόταν.

---

¹⁴ High Commissioner Report, 1879[C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, Λονδίνο, Harrison and sons ,1880, p. 89,91,93.

Ακολουθως, δεύτερο θύμα του ήταν ένας χωρικός στο χωριό Φασούλα - Λεμεσού, τον οποίον πυροβόλησε δίχως να τον πετύχει, το ίδιο συνέβησε και στο χωριό Αγίου Θεοδώρου όπου και εκεί στόχευσε το τρίτο υποψήφιο θύμα του, τον Γεώργιο Χριστοφόρου, δίχως ευστοχία. Τέλος, τα δύο τελευταία θύματα – Χριστιανοί- είχαν τραγικό τέλος αφού τα σκότωσε δίχως λόγος. Το τελευταίο γεγονός ταρακούνησε τους κατοίκους της Κύπρου οι οποίοι έπαιρναν οποιαδήποτε μέτρα προφύλαξης για να προστατευτούν. Ο κακούργος Καραμεχμέτ δεν πτοήθηκε μετά από την σύλληψή και καταδίκη του συνεργάτη του, αντιθέτως σκότωσε το Γιάννη Ξυδάν από το Άγιο Ιωάννη. Ο Καραμεχμέτ φόνευσε αυτόν, διότι ήταν ένας από τους ανθρώπους οι οποίοι κατήγγειλε πληροφορίες κατά του. Ο ίδιος σκότωσε ένα ανδρόγυνο από το χωριό Απεσιά, τον Γιάννη Τοφαλή και την σύζυγο του. Ακόμη, το Μάιο του 1889 αναφέρετε σε εφημερίδα ό,τι βρέθηκε πτώμα ζαπτιέ από πυροβολισμό έξω από χωριό. Επιπλέον μεμψιμοιρίες υπήρχαν ότι δύο άλλα άτομα εξαφανίσθηκαν αλλά πιθανότατα δολοφονήθηκαν από τον «Μαύρο» και ακόμη ένας φόνος διαπράχθηκε στο χωριό Βουνί. Για σκοπούς αντεκδίκησης ο Καραμεχμέτ δολοφόνησε δύο Χριστιανούς χωρικούς, οι οποίοι κατάγονταν από τα χωριά Ζωοπηγής και Λαγουδερών, βοσκός και κρεοπώλης. Ο πρώτος κατά σειρά στοχοποιήθηκε από τον «Μαύρο», διότι στη δίκη που πραγματοποιήθηκε στο Κακουργιοδικείο Λεμεσού – περίπου στις 10 Νοεμβρίου 1888- για το φόνο στον Άγιο Θεόδωρο, μαρτύρησε ότι ο Καραμεχμέτ πυροβόλησε το θύμα. Όσο για τον δεύτερο κατά σειρά απλά φανερώνεται σαν μία παράπλευρη απώλεια για το φόνο του πρώτου, ήταν ένας απλός θεατής. Δολοπλόκος, ωστόσο, παρουσιάστηκε και στο φόνο ενός αγροφύλακα το 1889. Στο χωριό Άγιος Κωνσταντίνος, απήγαγε τη γυναίκα και το παιδί ενός αγροφύλακα – Βασίλης- και κάτω από απειλές που δέχθηκε ένας συγχωριανός - Νικόλας- του αγροφύλακα πώς αν δεν φωνάξει τον αγροφύλακα να έρθει στο σπίτι θα σκότωνε τους οικείους του, ο αγροφύλακας μαθαίνοντας τι έχει συμβεί έτρεξε πανικόβλητος στο σπίτι όπου και δέχθηκε τις μαχαιριές. Βέβαια, η δίκη στο Κακουργιοδικείο Λεμεσού έλαβε χώρα μετά από δύο χρόνια (1891), στην οποία καταδικάστηκε και ως συνεργός του ο Νικόλας διότι βοήθησε τον Καραμεχμέτ να ρίξουν το πτώμα σε μία χαράδρα. Τέλος αποφάσισαν να δώσουν όλοι οι κάτοικοι του νησιού στο Καραμεχμέτ ή αλλιώς «Μαύρο», αποδίδοντας το, ποιητικά ο λαϊκός ποιητής Νεόφυτος Χατζηθεοδώρου:

«Στράτα μου τον διάβαινα, πο μες στον Λυθροδόντα,

Ο Μαύρος ο πικρόσορτος, έρχεται τραγουδώντα [...]

Μίαν πιστολιάν του δώκασιν, κόβκουν του την κουτάλα.

Ξαναδιπλάζουν άλλη μιαν, ίσια μες στο πλευρόν του [...]

Πο πίσω παίζουν άλλη μιαν, ξεβαίνει που τ αφφάλι [...].¹⁵

Αξιοσημείωτη αναφορά για την εγκληματικότητα εΐθισται να είναι τα «Χασαμπουλιά» ή αλλιώς «η συμμορία των Χασαμπουλιών». Η ονομασία αυτή, τους προσδόθηκε από το όνομα και το επίθετο του μεγαλύτερου αδελφού από τα τρία αδέρφια (στο σύνολο ήταν 4 η μία ήταν γυναίκα και οι υπόλοιποι άντρες). Η δράση των Χασαμπουλιών στιγμάτισε τη κοινωνική ζωή της Κύπρου. Ειδικότερα στις επαρχίες Πάφου και Λεμεσού κυριαρχούσε ο φόβος όπου και δρούσαν. Την εγκληματική δράση άρχισε ο πρώτος αδελφός με το όνομα Χασάν Αχμέτ Πολύς, το 1887. Τα υπόλοιπα αδέρφια, Μεχμέτ Αχμέτ Καϊμακάμ και Χουσεΐν Αχμέτ Καβουνή, ακολούθησαν της δράσης αυτής, ενώ αυτός ήταν φυλακισμένος για 6 χρόνια.¹⁶

Η συμμορία των «Χασαμπουλιών» ή αλλιώς «Μαμώνια», δρούσαν στην ορεινή οροσειρά Πάφου – Λεμεσού. Η ονομασία Μαμώνια τους αποδόθηκε λόγω της ορεινής τοποθεσίας που βρίσκεται κοντά στην επαρχία της Πάφου, όπου και άρχισαν τη δράση τους τα αδέρφια Χασαμπουλιά. Η συμμορία αυτή άρχισε από το μεγαλύτερο αδελφό από τους τρεις, τον Χασάν Αχμέτ Πουλή. Ο Αχμέτ Χασάν Πόλι ήταν ένας φιλήσυχος νέος περίπου 20 χρονών. Αρχικά ήταν βοσκός μετά κατάφερε και άνοιξε δικό του καφενείο, αλλάζοντας επίπεδο ζωής με τα χρήματα του. Τη συμπεριφορά του ευγενούς νέου διατήρησε και στη διάρκεια της ζωής που είχε όταν ήταν καταζητούμενος. Γενικά είχε μία έντιμη συμπεριφορά εκείνη την περίοδο δεν ενόχλησε ποτέ κανένα, απεναντίας βοηθούσε τις γυναίκες στις βαριές δουλειές των χωραφιών. Κατά κύριο λόγο αυτός που ευθυνόταν για την εγκληματική του δράση ήταν ο Χαΐρεττίν Μπάσταρδου από τη Φασούλα Πάφου. Ο ίδιος ήταν πολύ καλός φίλος του Χασάν Αχμέτ Πουλή αλλά ένας από τους ισχυρότερους εγκληματίες της Πάφου. Το επάγγελμα του ήταν βοσκός όπως άλλοτε όλοι στις περιοχές Πάφου και Λεμεσού είχαν κοπάδια με μάντρες.¹⁷

Όλα ξεκίνησαν από τα άσεμνα λόγια που εξαπέλυε ο Χαΐρεττίν στην θεία του Χασάν. Η Εμεττέ ήταν η γυναίκα του θείου του Χασάν και την οποία ο Χασάν αγαπούσε. Ο

---

¹⁵ Παπαδημήτρης, ό.π., σ. 24-32

¹⁶ Στο ίδιο, σ.56

¹⁷ Χρήστος Γλαύκου, «Χασαμπουλιά», 2008, Γραφικές Τέχνες Γ. Κυριακίδης Λτδ, Λευκωσία 2007, σ.13-15

Χασαμπουλλής επιχείρησε 3 φορές να τον πυροβολήσει όπου και απέτυχε. Η πρώτη φορά είχε συμβεί σε ένα αλώνι (χωρίς περεταίρω πληροφορίες). Η δεύτερη απόπειρα δολοφονίας κατά του Χαϊρεττίν συνέβησε σε ένα ποτάμι κοντά στα Μαμώνια. Τέλος, η τρίτη απόπειρα δολοφονίας έγινε σε μία πανήγυρι στην τοποθεσία Άγιοι Πατέρες του χωριού Αρχιμανδρίτσα, εκεί τραυματίστηκε ο Χαϊρεττίν, ενώ το άλογο του πέθανε. Ο Χαϊρεττίν γνώριζε ότι ο ηθικός αυτουργός για τις εκ προθέσεως δολοφονίες του ήταν ο Χασαμπουλλής. Έτσι, εκείνος πάντα ήταν υποψιασμένος ότι θα τον δολοφονούσε κάποια μέρα ο Χασαμπουλλής.¹⁸

Φυσικά, ο Χαϊρεττίν Μπάσταρδος ξεκίνησε τις συνωμοσίες και τα κακόβουλα σχέδια για να εξοντώσει πρώτος το Χασαμπουλλή, για παράδειγμα ο Χαϊρεττίν ισχυρίστηκε και διέδωσε ψευδείς κατηγορίες ότι ο Χασαμπουλλής και ο θείος του Χουσεϊν Καταλανιά αποπειράθηκαν να κλέψουν ζώα από την μάντρα του. Εκείνος ύστερα τους καταδίωξε με πυροβολισμούς αλλά ξέφυγαν των πυροβολισμών. Σε αυτό υπήρχε μία δόση αλήθεια διότι όντως ο Χασαμπουλλής βγήκε από το σπίτι και υποψιάστηκε ότι ήταν παγίδα για αυτόν. Κατά κοινή ομολογία συγχωριανών του Χασάν Αχμέτ Πολύ, ήταν αλήθεια πώς βρισκόταν εκείνη την ώρα στο χωρίο αλλά αλήθεια επίσης είναι ότι ακούστηκαν πυροβολισμοί. Παρ'όλ'αυτά, συνελήφθησαν με την κατηγορία της κλοπής επειδή η αστυνομία μέτρησε την απόσταση από τη μάντρα μέχρι το καφενείο, ως αποτέλεσμα να συλληφθεί ο Χασαμπουλλής και ο θείος του και να καταδικαστούν σε 7 χρόνια φυλάκισης. Καθώς, τους μετέφεραν στις φυλακές ο Χασαμπουλλής δραπέτευσε, έμεινε φυγόδικος για 1.5 χρόνο.¹⁹

Αποτελεί κοινότυπο γεγονός ό,τι η πρώτη δολοφονία του Χασαμπουλλή ήτα εναντίον ενός χριστιανού. Ο Δημοσθένης Χατζηγώργης από τα Κελοκέδαρα έκλεψε 2 βόδια από το πατέρα του Χασαμπουλλή, έτσι ο Χασαμπουλλής τον εκδικήθηκε σκοτώνοντας τον. Παρεμπιπτόντως, ο Χαϊρεττίν Μπάσταρδος έντρομος από την τελευταία πράξη του Χασάν Αχμέτ Πολύ συνωμότησε – επί πληρωμής - με τον καλύτερο φίλο του Χασαμπουλλή, Αμπτουλλά Σιερίφ Ογλού, να τον σκοτώσει είτε να τον παραδώσει στην αστυνομία. Ο Αμπτουλλά ωστόσο, σκοτώνεται αφού μετά από την πρώτη προσπάθεια για να σκοτώσουν το Χασαμπουλλή δεν τα κατάφεραν, τη δεύτερη φορά

---

¹⁸ Γλαύκου, ό.π., σ 13-14

¹⁹ Στο ίδιο, σ 14-15,17

συνωμοτεί με έναν άλλο εγκληματία το Γιαννακό Χατζηγιάλλουρου. Εκεί, ο Αμπτουλλά σκοτώθηκε από πυροβολισμό του Χασάν Αχμέτ Πολύ.²⁰

Αυτός είχε δραπετεύσει από την φυλακή και κατά τη διάρκεια των ετών 1887 μέχρι το Νοέμβριο του 1888, ο ίδιος σκότωσε το Τουρκοκύπριο χωροφύλακα της Πάφου, έκτοτε ακολούθησαν άλλες 3 δολοφονίες ανδρών στην ίδια επαρχία. Στις περιπτώσεις των δολοφονιών δρούσαν και τα 3 αδέλφια, από τα Χριστούγεννα του 1894 μέχρι το Φεβρουάριο του 1896 δολοφόνησαν 11 άνδρες, από τις γύρω περιοχές (στα χωριά: Άρσος, Αγίου Θωμά, Μαμώνια, Άγιο Γεώργιο, Φασούλα, Πραιτώρι, Πισσούρι). Όμως, η δράση τους δεν περιοριζόταν μόνο σε φόνους αλλά και σε βιασμούς γυναικών. Σύμφωνα με πηγές βίασαν 4 γυναίκες, στα χωριά Μαλούντα, Πλατανίσκια και Φιλούσα.²¹

Στη Πάφο διαπράχθηκε φόνος από το Χασάν Πουλής το 1888. Αυτός λοιπόν δολοφόνησε το Γιάννη Πισσουρρώτην. Βέβαια, η σύλληψη της συμμορίας των Χασαμπουλιών δεν ήταν ποτέ εύκολη υπόθεση για την αστυνομική δύναμη της Κύπρου, που έχουν προαναφερθεί πόσα προβλήματα αντιμετώπιζε καθημερινά. Έτσι, αποφάσισε η Αστυνομία της Κύπρου να παρατάξει 5 με 10 Άγγλους στρατιώτες προς σύλληψη του. Η τρομοκρατία που επικρατούσε στα πλήθη του νησιού δεν κρυβόταν πλέον, αφού και οι δικαστές αλλά ακόμα και υψηλά ιστάμενα πρόσωπα όταν κατέφθαναν στη Πάφο φρουρούνταν υπό δρακόντεια μέτρα επειδή φοβόντουσαν για τη ζωή τους.²²

Η Αστυνομία ήταν πολύ δύσκολο να τους συλλάβει αλλά η αρχή έγινε με τον Χασαμπουλή. Αυτός προσβλήθηκε από μία ασθένεια βαριάς μορφής - ονομαζόμενη Μαλάρια της οποίας συνέπεια της ήταν ο δυνατός πυρετός - καθώς ήταν φυγόδικος και καταζητούμενος από την αστυνομία. Ο ίδιος ήταν κρυμμένος σε ένα σπίτι στα Μαμώνια, εκεί συνελήφθηκε και μεταφέρθηκε στις κεντρικές φυλακές στη Λευκωσία. Καταδικάστηκε σε θανατική καταδίκη. Στη συνέχεια, προστέθηκαν και άλλα μέλη στη συμμορία, όπου και αυτοί είχαν το ίδιο τέλος, με τα εναπομείναντα αδέλφια Χασαμπουλιά.²³

---

²⁰ Στο ίδιο, σ 17-18

²¹ Καπαρδής, ό.π., σ.125

²² «Διάφορα», Αλήθεια, Λεμεσός, 27 Οκτωβρίου 1888, σ.1

²³ Παπαδημήτρης, ό.π., σ. 69

Στις 30 Απριλίου 1896 απαγχονίσθηκαν οι τρεις από τους τέσσερις της συμμορίας των Χασαμπουλίων. Στο περίβολο των φυλακών απαγχονίσθηκαν ο Μεχμέτ Αχμέτ Καϊμακάμης, Χουννής Σαλίχης και Χουσεϊν Εγιούπ. Οι δύο πρώτοι απαγχονίσθηκαν στις 7 το πρωί και ο τρίτος στις 9 το πρωί. Μάλιστα, οι απαγχονισθέντες πριν θέσουν το σχοινί στο λαιμό τους είχαν έντονη επιθυμία να απολαύσουν εδέσματα όπως πακλαβάν και φλαούνα, μετά κάπνισαν και ναργιλέ. Στο τέλος, ζήτησαν συγχώρεση από τους παρευρισκόμενους και έκαναν επίκληση στον Αλλάχ, επίσης ο ιμάμης στη φυλακή διάβασε επιθανάτιες ευχές. Επιπλέον, φημολογείται ότι ο Μεχμέτ – Αχμέτ – Πουλλάης – Καϊμακάμης, δάκρυσε σκεπτόμενος το γιό του.²⁴

Βέβαια υπήρχαν και δολοφόνοι που δεν γνωρίζουμε μέχρι και σήμερα τι απέγιναν: αν καταδικάστηκαν ή αν τους δολοφόνησαν όπως στην περίπτωση της δολοφονίας που διαπράχθηκε στο χωριό Βασιλεία της επαρχίας Κερύνειας. Καθότι νύχτωνε, ο αγροφύλακας του χωριού Λουκάς Πέτρου, ξεκίνησε να πάει στη δουλειά του, δέχθηκε μαχαιριά από τον ίδιο το συγχωριανό του, Λευτέρη ο οποίος διέπραξε και το έγκλημα.²⁵

Αιτίες που προκαλούσαν τα εγκλήματα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα μέχρι τις απαρχές του 20^{ου} αιώνα

Αρχικώς, οι κλοπές ζώων ήταν μία αιτία που διαπραττόταν ένα έγκλημα, κατόπιν ήταν οι προσβολές και οι βρισιές εναντίον κάποιου. Το έγκλημα σε κάποιες περιπτώσεις, όχι πάντα, γινόταν για πολιτικούς ή θρησκευτικούς σκοπούς. Επίσης, στο ενδεχόμενο αθέτησης μίας υπόσχεσης ή στην παραβίαση κάποιου στο κτήμα του. Άλλες εκδοχές είναι για σκοπούς ηθικής πράξης και για εκδίκηση.²⁶

Συγκεκριμένα, οι ανθρωποκτονίες στην πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας συνήθως είχαν κίνητρο την οργή του θύτη είτε την εκδίκηση του θύτη προς το θύμα. Άλλες φορές τη ζήλια αλλά και το μίσος που ένιωθαν οι ίδιοι οι φονιάδες για τα υποψήφια θύματα τους. Όλα αυτά παρακινούνταν από κλονισμό των ψυχικών παθών.²⁷

Άλλος λόγος που προκαλούνταν τα εγκλήματα ήταν η σωματεμπορία γυναικών. Λόγος γίνεται για αυτό το συμβάν από αιγυπτιακές εφημερίδες, όπου Κύπριος συνελήφθηκε στην Αλεξάνδρεια. Οι αστυνομικές αρχές της Αιγύπτου, συνέλαβαν επ' αυτοφώρω

²⁴ «Διάφορα», *Αλήθεια*, Λεμεσός, 1 Μαΐου 1896, σ.σ 1-2

²⁵ «Η Εβδομάς – Πάλιν Φόνος», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 4 Φεβρουαρίου 1911, σ.1

²⁶ Παπαδημήτρης, *ό.π.*, σ.11, 13-14

²⁷ «Στυγερά Εγκλήματα – Πόρωσις Ηθικής» *Ευαγόρας*, Λευκωσία, 15 Νοεμβρίου 1901, σ.1

εκείνο τον άνδρα τη στιγμή εκείνη που πουλούσε δύο ανήλικες Κύπριες σε οίκο ανοχής.²⁸

Οι δολοφόνοι συνεχώς έβρισκαν νέους τρόπους για να εξοντώσουν τα θύματα τους, όπως ο εμπρησμός. Σε αυτή την περίπτωση ο Αχμέτ Ιμπραχίμ Μαννάρης – ληστής-, έπιασε επ'αυτοφόρω ένα συγχωριανό του με κάποια γυναίκα (δεν αναφέρεται το όνομα). Ο πρώτος με αυτή τη γυναίκα ήταν ερωτευμένος. Κατόπιν, εκείνης της στιγμής, για σκοπούς εκδίκησης πήρε τον συγχωριανό του και μετά του άναψε φωτιά. Το άψυχο σώμα του άνδρα απανθρακώθηκε, τον Οκτώβριο του 1893.²⁹ Ακόμη, οι θάνατοι προκαλούνταν και από ατυχήματα, όπως είχε συμβεί με το μόλις 4 μηνών βρέφος Δημοσθένη Τοουλή όπου απεβίωσε μετά από επίθεση κατά αυτού από ζώα, γαμίζοντας το μώλωπες. Το ατύχημα αυτό συνέβη στο χωριό Φτερικουόδη, στην επαρχία Λευκωσίας.³⁰

Εγκλήματα δεν θεωρούνταν μόνο η αφαίρεση ζωής αλλά και άλλα αδικήματα όπως η αιμομιξία μεταξύ συγγενικών προσώπων. Η αιμομιξία τιμωρείτο σε όλες τις χώρες με ειρκτή*. Στο χωριό Χούλου της Πάφου, ο Αυτού Πανιερότατος του Μητροπολίτου Πάφου αφόρισε από την εκκλησία αιμόμικτο πολίτη. Η Εκκλησία δικαίως ένιωθε δυσφορία γύρω από αυτό το θέμα. Συνήθως, τέτοια θέματα δεν δημοσιοποιούνται όπως έγινε στη προκειμένη περίπτωση. Παρόλα αυτά, ο Οθωμανικός Κώδικας ο οποίος ίσχυε μέχρι εκείνη την περίοδο, δεν προνοούσε νομοθεσία περί της αιμομιξίας. Έτσι, η Εκκλησία κατά μία έννοια αναγκάζεται να παρεμβαίνει και να θέτει εκ νέου η ίδια όρους για το τί βλάπτει την οντότητα της. Όμως, αυτό δεν σημαίνει πώς θα υπήρχε μία ενδεχόμενη χρησιμότητα περί αυτού του διαβήματος (ενν.: αφορισμός). Ο Σαρίπολος (νομικός) παραθέτει την άποψη ότι η αιμομιξία προσβάλλει κάθε είδος ηθικής υπόστασης, ακόμη όπως έλεγε: « αν η επιστήμη δεν αποδείκνυε ότι εκφυλίζει* το γένος ή των όμαιμών προς αλλήλους συνουσία, πάλιν έδη την αιμομιξίαν έχει ως εν των βαρύτατων αδικημάτων...». Αξιοσημείωτη αναφορά αλλά και σύμφωνα με τους αρχαίους ρωμαϊκούς νόμους, εκείνος που διέπραξε την αιμομιξία τιμωρείτο με δέσμευση της περιουσίας του ή/και όλης, αφαίρεσης του αξιώματος του, μέχρι και εξορία. Στους μεσαιωνικούς χρόνους ο ένοχος καταδικάζετο σε θανατική ποινή και στην Ελλάδα υπήρχε ποινή φυλάκισης από πέντε μέχρι δέκα έτη. Καθώς οι γονείς και

---

²⁸ «Σωματεμπορία», *Φωνή της Κύπρου*, Λάρνακα, 24 Δεκεμβρίου 1910, σ.2

*η αλλοίωση των κυττάρων ή τμήματος οργανισμού τόσο, ώστε να εμποδίζεται η φυσιολογική λειτουργία του οργανισμού.

²⁹ Παπαδημήτρης, ό.π., σ.15

³⁰ «Θάνατος Βρέφους», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 1 Ιουλίου 1911, σ.2

εκείνοι που φέρουν ευθύνη για αυτή τη πράξη ήταν αναγκασμένοι να αποποιηθούν τα περιουσιακά τους στοιχεία. Επίσης, τα παιδιά των εγκληματιών αλλά και οι απόγονοι των αιμομικτών εκτίαν ποινή φυλάκισης έξι μηνών. Εντούτοις, η Αγγλική Κυβέρνηση και ό,τι υπάγεται σε αυτή δεν καταδέχεται να υπάρχουν στην επικράτεια της τέτοιοι νόμοι που, να μην συμφωνούν με τα ήθη και τα έθιμα του νόμου και να μην προσδίδουν μία χρησιμότητα.³¹

Στα θέματα περί εγκληματικότητας ταυτίζονταν και οι αφύσικες πράξεις (= σεξουαλικές διαστροφές). Στην προκειμένη περίπτωση ένας νέος πριν καν κλείσει 20 χρονών, καταγγέλθηκε για αφύσικη πράξη. Η τιμωρία του δικαστηρίου δεν ήταν με ποινή φυλάκισης – λόγω του νεαρού της ηλικίας του- αλλά να πληρώσει ως εγγύηση 20 λίρες. Επιπρόσθετα να ξυλοκοπηθεί από τους συγγενείς του και να παρουσιαστεί στο δικαστήριο εντός ενός έτους, για να ακούσει την απόφαση. Αξιοσημείωτη αναφορά γίνεται για τις δίκες όπου, για τιμωρία των ενόχων και προς παραδειγματισμό των υπολοίπων, τονίζονται και τα αδικήματα κλοπής και εμπρησμού δασών. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο Χριστόδουλος Κυριάκου Λένας από την Γιαλούσα και ο Κυριάκος Τουρνάρας από το Ριζοκάρπασο κατηγορήθηκαν για κλοπή. Ο πρώτος φυλακίστηκε 18 μήνες και ο δεύτερος αθώωθηκε. Παρόμοια περίπτωση αθώωσης υπήρξε και για τον Λιασή Χαμπή από τα Μανδριά ο οποίος κατηγορήθηκε για εμπρησμό δασών.³²

Εργαλεία των φόνων στο 19^ο και 20^ο αιώνα

Μάχαιρα (κυρίως) αμφίστομη = το μαχαίρι που έχει διπλή κόψη ή «κουνιά» ή το πυροβόλο όπλο. Τα πτώματα ήταν διαμελισμένα ή τους έκοβαν το κεφάλι. Επιπλέον, αναφορά για αντικείμενο δολοφονίας γίνεται λόγος σε εφημερίδα όπου στο Καλό Χωριό της Λάρνακας (1886), ένας Οθωμανός έπιασε επ' αυτοφώρω την ερωμένη του να τον απατά, έτσι την κτύπησε στο κεφάλι με πτύο (σκαπτικό γεωργικό εργαλείο που έχει τη μορφή κοφτερού φτυαριού).³³

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΑΝ ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Ο ρόλος των διοικητών στην πρώτη περίοδο της αγγλοκρατίας

Συχνά οι Βρετανοί συζητούσαν το «χαμηλό ποιόν» των διοικητών που προσέρχονταν στην Κύπρο. Πολλές φορές οι Βρετανοί σχολίαζαν με χλευασμό το είδος των διοικητών παραδείγματος χάριν στέλνονταν στο νησί «νέους και άπειρους αποικιακούς

³¹ «Αιμομιξία και Αφορισμός», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 7 Ιανουαρίου 1911, σ 1-2

³² «Εγκληματικός Κόσμος», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 3 Ιουνίου 1911, σ. 2

³³ Παπαδημήτρης, ό.π., σ. 14-15

υπαλλήλους στο ξεκίνημα της καριέρας τους ή τους ηλικιωμένους και ασθενείς που τερμάτιζαν ή απλώς συντηρούσαν την καριέρα τους σε ένα «σανατόριο» στον ήλιο του νησιού».³⁴

Όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω στη θανατική καταδίκη του Μαυρικού Γ. Παπαδόπουλου οι ποινικολόγοι πρότειναν κατάργηση της θανατικής ποινής σε άνθρωπο ο οποίος δεν έχει σώας τας φρένας. Όμως, μετά από την Α.Ε του Μ. Αρμωστή απόφασης επικύρωσης του Κακουργιοδικείου για να ορισθεί ημέρα της θανατικής εκτέλεσης του Μαυρικού Γ. Παπαδόπουλου, -πέρα από την αρχική απόφαση να εγκλειστεί στα φρενοκομεία της φυλακής- η Αγγλία δεν απέστειλε τελειωτική απάντηση για το τι πρόκειται να γίνει. Κατάληξη αυτής της υπόθεσης ήταν να απαγχονιστεί ο πατροκτόνος.³⁵ Πάντως στην περίπτωση αυτή, ο βουλευτής Θ. Θεόδοτου επισκέφθηκε το Λονδίνο για να χαριστεί η ποινή στον ένοχο. Παρόλα αυτά, ούτε η κεντρική ούτε η τοπική κυβέρνηση δεν πείστηκαν να αλλάξουν γνώμη και να συμπράξουν για να χαριστεί η θανατική εκτέλεση.³⁶

Ο ρόλος της αστυνομίας στην αγγλική κυβέρνηση

Όσο αφορά την ανεπάρκεια των δικαστικών δεδομένων για την καταγραφή των φόνων, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ανθρωποκτονία ήταν το πρώτο δεδομένο στο οποίο η αστυνομία δεν έβρισκε στοιχεία να καταγράψει αλλά και λόγω αυτού να μην δίδεται μία εξακριβωμένη εικόνα για την εγκληματικότητα στο νησί.³⁷ Βέβαια, και η αστυνομία αρκετές φορές αμελούσε ή δεν θεωρούσε κάποιο αδίκημα σοβαρό για να καταγραφεί. Όμως, η μη καταγραφή εγκλημάτων από μέρους της αστυνομίας ήταν ύποπτο και αυτό αποδείκνυε ενδεχόμενη δωροδοκία του αστυνομικού οργάνου. Έτσι, η διαφθορά στην αστυνομία ήταν επίφοβη να επηρεάσει το αστυνομικό σύστημα, όπως και έγινε.³⁸ Η αγγλική κυβέρνηση προσπάθησε να εγκαθιδρύσει «ένα μοντέρνο αστυνομικό σώμα», το οποίο κατ'ακρίβειαν μία στρατιωτική αστυνομία.³⁹

Ιεραρχικά το σώμα της αστυνομίας βρισκόταν κάτω από την εποπτεία ενός αξιωματικού, ο οποίος ήταν καταταγμένος στις τάξεις των μεγάλων. Στην κάθε επαρχία ήταν διορισμένος ένας αξιωματικός της αστυνομίας, ο οποίος βρισκόταν υπό τον

---

³⁴ Καπαρδής, ό.π., σ.53

³⁵ «Το γνωστόν Έγκλημα» *Φωνή της Κύπρου*, Λάρνακα, 30 Ιουλίου 1910,σ.1

³⁶ «Ο απαγχονισμός του Μαυρικού Γ. Παπαδοπούλου», *Ελευθερία*, Λάρνακα, Κυριακή 6 Αυγούστου 1910, σ.1

³⁷ Καπαρδής, ό.π., σ.85

³⁸ Στο ίδιο, σ.87

³⁹ Στο ίδιο, σ.51

έλεγχου ενός Καϊμακάμη (διοικητής). Ο Καϊμακάμης λοιπόν, ήταν ευθύς ως προς τον εαυτό του, σύμφωνα με τις διαταγές του Κυβερνήτη. Καθώς, η αστυνομία είχε υπό την προστασία της την πόλη της Λευκωσίας.⁴⁰

Η Αστυνομία της Κύπρου αδυνατούσε να περιορίσει την εγκληματικότητα στο νησί αλλά και να εξιχνιάσει ορισμένα εγκλήματα. Απόσπασμα από εφημερίδα της εποχής αναφέρει ότι [...] «δεν εμπνέει την εμπιστοσύνη εις τον κόσμον όπως την συντρέχει εις το έργον της, δια τον λόγον ότι άπασαι αι τάξεις υπολαμβάνουσιν την αστυνομίαν ως αρχήν εχθρικήν». Βέβαια, γίνεται λόγος και για την αιτία που η αστυνομία οδηγήθηκε σε αυτό το χάος. Η αιτία είναι ότι όσοι δεν πετύχαιναν σε κάποιου άλλου είδους δουλειά κατέφευγαν στο αστυνομικό σώμα. Επίσης, ένα άλλος λόγος που η κυπριακή αστυνομία ναυαγούσε ήταν η χαμηλή μισθοδοσία που έδιδε η κυβέρνηση αλλά και η στασιμότητα στις προαγωγές. Ο αστυνομικός κάθε μήνα έπαιρνε ένα σελίνι, έτσι η χαμηλή μισθοδοσία και η μη δίκαιη προώθηση ενός απλού χωροφύλακα σε ανώτερο βαθμό, δεν ενέπνεε κάποιο νέο να εργασθεί, εκεί. Επιπλέον, οι κίνδυνοι που θα αντιμετώπιζε κάθε μέρα με τους εγκληματίες, ήταν ακόμα ένας λόγος που απωθούσε το κόσμο να δουλέψει για την αστυνομία. Όπως επίσης, ένας άλλος λόγος που απέφευγαν οι ορθόδοξοι Έλληνες να εργασθούν στην αστυνομία ήταν η πλειοψηφία που επικρατούσε από τους Οθωμανούς στη συγκεκριμένη υπηρεσία αν και μειοψηφία στο πληθυσμό.⁴¹

Η Αστυνομία πήρε οδηγίες από τους Άγγλους διοικητές δεν μπόρεσε να σταματήσει τους φόνους. Αυτό συνέβαινε ίσως επειδή δεν είχαν τα κατάλληλα μέσα για να αποτρέψει τους δολοφόνους είτε επειδή οι φονιάδες ήταν τα «πρωτοπαλλήκαρα» του κάθε χωριού. Είτε, οι απλοί άνθρωποι⁴²

Η Αστυνομία βρισκόταν υπό την εξουσία των Τούρκων και αυτό οφειλόταν στην τουρκική κατοχή που είχε προηγηθεί τα προηγούμενα χρόνια. Κάποιες φορές, οι Τούρκοι αστυνομικοί δωροδοκούνταν για να υποστηρίξουν τους εγκληματίες ή οι ίδιοι παρουσιάζονταν ως ανισοβαρής κατά των Τούρκων εγκληματιών. Παρόλα αυτά, οι Τούρκοι εγκληματίες ήταν περισσότερο οργανωμένοι. Αρκετές φορές οι άνθρωποι έπαιρναν «το νόμο στα χέρια τους» και δεν ήθελαν να χάνουν το χρόνο τους σε δικαστήρια. Οι ίδιοι, πίστευαν κιόλας πώς η δικαιοσύνη δεν θεσπιζόταν δίκαια μέσω

---

⁴⁰ High Commissioners Report, 1879 [C-2543] – Report by her Majesty's High Commissioner for the year 1879, p.3

⁴¹ «Οι υπεύθυνοι» *Ελευθερία*, Λάρνακα, 6 Σεπτεμβρίου 1913, σ.1

⁴² Παπαδημήτρης, ό.π., σ.16

των διαδικασιών στα δικαστήρια. Είτε, αρκετοί δεν είχαν χρήματα να πληρώσουν δικηγόρους.⁴³

Στη περίπτωση του Καραμεχμέτ, αρκετοί πολίτες της Κύπρου χλεύαζαν με διάφορα σατυρικά άρθρα στις εφημερίδες για την ανικανότητα της αστυνομίας να συλλάβει το Καραμεχμέτ μετά την απόδραση του. Όπως στην εφημερίδα «Αλήθεια» της Λεμεσού στις 4/16 Φεβρουαρίου 1888, η αστυνομία αιφνιδιάστηκε από την εξέλιξη αυτή. Καθότι, η αστυνομία οργάνωσε σε όλη την Κύπρο τους ζαπτιέδες σε χωρικούς κυνηγούς, δίδοντας σε αυτούς όπλα κυνηγετικά ακόμη με όπλα εφοδίασε τους λοχίες και τους δεκανείς προς εξεύρεση του καταζητούμενου. Μετά, από την απόδραση του ο κλοιός εναντίον του Καραμεχμέτ έσφιγγε και η αστυνομία έπρεπε να δράσει άμεσα, όπως και το έπραξε. Το αστυνομικό σώμα της Κύπρου οργάνωσε ομάδες από δεκανείς τις οποίες τοποθέτησε σε διάφορες περιοχές ανά την Κύπρο. Η έρευνα αυτή γινόταν σε τέσσερα χωριά συνήθως. Κάθε βράδυ γινόταν έφοδος στα σπίτια από τους έφιππους για να δουν εάν κάποιος συνωμοτεί με τον Αιθίοπα, έτσι ονομαζόταν από τις εφημερίδες της εποχής, αλλά και σε κάθε χωριό στην έξοδο του τοποθετούνταν αστυνομικοί. Βέβαια ούτε και αυτή τη φορά κατάφεραν να συλλάβουν τον Καραμεχμέτ και μάλιστα στην διαφυγή του τραυμάτισε δύο ζαπτιέδες. Η αστυνομία το Μάρτιο του 1889 συνέλαβε ένα συνεργάτη του Καραμεχμέτ όμως αυτός δεν πτοήθηκε σκοτώνοντας ένα σύνδεσμο της αστυνομίας.⁴⁴

Ο ρόλος της φυλακής και των φυλακισμένων

Κατά την διάρκεια της Οθωμανικής Κατοχής, στη Λευκωσία υπήρχε μία μεγάλη κεντρική φυλακή όπου φιλοξενούσε κατάδικους από όλη την επικράτεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Κατόπιν, αλλαγής της εξουσίας στο νησί (1878), οι φυλακές ως υπηρεσία ήταν υπό την επίβλεψη των Άγγλων αξιωματούχων. Έτσι, οι Άγγλοι αξιωματούχοι αφαίρεσαν από την Κεντρική φυλακή στη Λευκωσία τους τριακόσιους πενήντα κατάδικους που απέμειναν στο νησί.⁴⁵

Στη περίπτωση του Μαυρικού Γ. Παπαδοπούλου, ο ίδιος τις τελευταίες μέρες του απαγχονισμού του έδειξε μετανιωμένος για τη πράξη του. Στη φυλακή από όπου βρισκόταν έγραψε σε διάφορα πρόσωπα της κοινωνίας, την μεταμέλεια του για να τον βοηθήσουν να αποφύγει τον απαγχονισμό.⁴⁶

---

⁴³ Παπαδημήτρης, ό.π., 17

⁴⁴ Στο ίδιο, σ.26

⁴⁵ High Commissioners Report,1879 [C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, ό.π., p. 20

⁴⁶ «Ο απαγχονισμός του Μαυρικού Γ. Παπαδοπούλου», *Ελευθερία*, Λάρνακα, 6 Αυγούστου 1910, σ.1

Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Θανατικές Καταδίκες:

Οι απαρχές της ποινής έχουν βρεθεί στα αρχαία χρόνια, πολύ πιο πριν από το έτος 1878. Παρά τη γέννηση της ποινής από αρχαιοτάτων χρόνων, η ύπαρξη της ποινής θεμελιώθηκε με το «δόγμα του αντιπεπονητότος». Για πρώτη φορά εφαρμόστηκε ως νομοθεσία στο Μωσαϊκό Νόμο διά μέσου της φυλάξεως, επιπλέον συνέτειναν και οι ιδέες του πολιτισμού και οι ηθικές αρχές του Ευαγγελίου.⁴⁷

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας «Φωνή της Κύπρου», διαπράχθηκε φόνος στο χωριό Κοράκου στην επαρχία Λευκωσίας. Στο χωριό Κοράκου, οι Μιχαήλ Χ' Γιάννη και Γιάννης Μιχαήλ(πατέρας και γιός), φόνευσαν τον αδελφό και θείο τους, αντιστοίχως. Τόπος εκτελέσεως ορίστηκε στην αυλή Σεραγίου, στις έξι το πρωί στις 16 Νοεμβρίου 1887. Στις 18 Νοεμβρίου 1887, η ίδια εφημερίδα πάλι αναφέρει ότι ο κατάδικος Γιάννης Παπάς απαγχονίστηκε, δίχως να διαμαρτυρηθεί. Όμως, σε μία άλλη περίπτωση, πάλι θανατικής ποινής, επρόκειτο για το Γιάννη Αντωνίου από τα Πυργά. Ο Γιάννης Αντωνίου γλίτωσε τον απαγχονισμό, επ'άοριστον διότι οι συγγενείς του βρήκαν στοιχεία τα οποία τον αθωώνουν. Παρ'όλ'αυτά, το κακουργιοδικείο Λευκωσίας, έπρεπε να εξετάσει τα νέα στοιχεία.⁴⁸ Επίσης, στη Λάρνακα το Νοέμβριο του 1887, ο Γ. Δημητρίου τραυματίζει στο μαστό με μαχαίρι, το Χ' Δημήτρη Αραδιπιώτην. Ο λόγος όπως ανέφερε δημοσίευμα εποχής ήταν «κατόπιν έριδος». Το γεγονός διαδραματίστηκε στην οδό του Αγίου Λαζάρου. Ακολούθως, ο δράστης συνελήφθηκε από την Αστυνομία.⁴⁹

Ωστόσο, το 1893 παρατηρείται δολοφονία ενός χριστιανού πλανόδιου ελαιοπώλη από Οθωμανό λόγιο. Ο Χασάν εφένδης, ο οποίος καταγόταν από το χωριό Ανώγυρα της Λεμεσού προκαλούσε τρόμο στη συγκεκριμένη επαρχία. Ο Χασάν εφένδης δολοφόνησε με άγριο τρόπο τον χριστιανό άντρα χωρίς καμιά αιτία. Οι ομοεθνείς του Χασάν εφένδη τηλεγράφησαν στην Υψηλή Πύλη (Οθωμανική Αυτοκρατορία), για να απαλλάξει τον ένοχο από την θανατική ποινή.⁵⁰ Ακόμη, το 1889, ο Μιχαήλ Θεοχάρη από την Κυθραία, δολοφόνησε με τουφέκι βοσκό, έτσι θα εκτελεστεί στη Κερύνεια.⁵¹

⁴⁷ «Μετατροπή θανατικής καταδίκης εις ισόβια», *Ελευθερία*, Λάρνακα, Κυριακή 28 Οκτωβρίου 1911, σ.1

⁴⁸ Γ. Νικοπούλου, «Διάφορα», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 19 Νοεμβρίου 1887, σ. 1-2

⁴⁹ «Διάφορα», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 26 Νοεμβρίου 1887, σ.1.

⁵⁰ «Η εις θάνατον καταδίκη του Χασάν – Εφένδη – Αι ενεργίαι των Οθωμανών», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 1 Νοεμβρίου 1893, σ.1

⁵¹ «Διάφορα», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 2 Μαρτίου 1889, σ.1.

Θανατική Καταδίκη διά δηλητηριάσεως και θανατική καταδίκη για βιασμό

Στη πολιτεία της Νεβάδας στην Αμερική θεσπίστηκε ο νόμος περί θανατικής καταδίκης διά δηλητηριάσεως. Επίσης, το θέμα περί θανατικής καταδίκης συζητήθηκε και στην Ευρωπαϊκή Βουλή. Οι Αμερικανοί θεώρησαν τη θανατική ποινή σκληρή, με όποιο τρόπο και αν γινόταν: είτε με τη λαιμητόμο είτε με την αγχώνη. Ακόμη και με τον ηλεκτρισμό που, κάποιες χώρες ανά τον κόσμο έκαναν χρήση αυτής της μεθόδου θεωρήθηκε ό,τι «παρέχει στιγμάς οδυνηρού σπαραγμού εις τον κατάδικο». Όμως, με μία ένεση με δυνατό δηλητήριο, ο θάνατος θα είναι μη οδυνηρός.⁵²

Η Μαριτσού Χ' Γεώργη από την Ακανθού κατηγορήθηκε και συνελήφθηκε για δηλητηριασμό 7 προσώπων, αλλά σώθηκαν χάριν στην επέμβαση των γιατρών. Το δικαστήριο είχε πειστεί ότι η αυτόχειρ δεν γνώριζε ότι τοποθετούσε αρκετό αλάτι, της επέβαλαν ποινή φυλάκισης, 6 μηνών.⁵³ Ένα άλλο θέμα που κλονίζει ακόμα και στις μέρες μας είναι οι υποθέσεις βιασμού. Πράγματι, υποθέσεις βιασμού ή/και απόπειρες βιασμού ειπώθηκαν και έγιναν τότε, όπως η υπόθεση του Νικόλα Γιαννή από τον Βαθύλακα και ο Μιχαήλ Χ' Πασχάλη από το Βασίλη κατηγορήθηκαν για βιασμό. Ο πρώτος φυλακίστηκε σε 7 έτη φυλάκισης και 15 λίρες ως αποζημίωση, ο δεύτερος αθωώθηκε.⁵⁴

Θανατική Καταδίκη σε Ισόβια

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο αποφάσισε στις 28 Οκτωβρίου 1911 την απόφαση του Κακουργιοδικείου Λεμεσού για θανατική καταδίκη των δύο γυναικών να μετατραπεί σε ισόβια. Αντιθέτως, επίκληση γινόταν από το λαό προς τον έντιμο Αρχιδικαστή του Κακουργιοδικείου Αμμοχώστου να αποσύρει την απόφαση του και να μην καταδικαστεί σε θάνατο η ετέρα και να καταλήξει σε ισόβια δεσμά από το Εκτελεστικό Συμβούλιο.⁵⁵ Επίσης, το Κακουργιοδικείο Λευκωσίας έθεσε σε θανατική εκτέλεση τον Δημήτριον Τοουλή από το Μένοικο αλλά μετατράπηκε σε ισόβια δεσμά.⁵⁶ Ακόμα μία φορά η θανατική καταδίκη μετατράπηκε σε ισόβια δεσμά από το Εκτελεστικό Συμβούλιο. Η υπεράσπιση της οικογενειακής τιμής ήταν η αιτία για το φόνο που διαδραματίστηκε στο χωριό Ανώγυρα της Λεμεσού όπου ο Ευστάθιος Καραγιάννης

⁵² «Τα περίεργα της ζωής και της φύσεως - Ηλεκτρισμός και θανατική ποινή» *Ελευθερία*, Λάρνακα, 20 Μαΐου 1911, σ.1

⁵³ «Εγκληματικός Κόσμος», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 3 Ιουνίου 1911, σ.1

⁵⁴ «Εγκληματικός Κόσμος», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 3 Ιουνίου 1911, σ.1

⁵⁵ «Μετατροπή Θανατικής Καταδίκης εις Ισόβια», *Ελευθερία*, Λάρνακα, 28 Οκτωβρίου 1911, σ.1

⁵⁶ «Η Εβδομάς – Ο άλλος καταδικασθείς», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 1 Ιουλίου 1911, σ.1

κατηγορήθηκε για φόνο του συγχωριανού του Δημήτρη Συμεού, καθώς κοιμόταν στο δωμάτιο του.⁵⁷

Θανατικές εκτελέσεις:

Τη 1^η Φεβρουαρίου 1911, πραγματοποιήθηκε στο φρούριο της Κερύνειας η θανατική εκτέλεση του Σάββα Κουτζογεώργη από τον Άγιο Επίκτητο. Η απόφαση αυτή για θανατική εκτέλεση αποφασίστηκε μετά από δέκα χρόνια αφότου διέπραξε το φόνο. Ο καταδικασθέντας απαγχονίσθηκε και τα μέλη της δικαιοσύνης έλαβαν συναίσθημα ικανοποίησης όταν τον είδαν το Σάββα Κουτζογεώργη να ανεβαίνει το ικρίωμα.⁵⁸

Μία δεύτερη θανατική εκτέλεση ήταν στο φρούριο της Αμμοχώστου όπου και καταδικάστηκε σε θάνατο (1911) ο Αλή Μπελέτ Χασάν, για φόνο τον οποίο διέπραξε κατά του ομοεθνή του Ζιλιχά Μουλλά Μεχμέτ, τη χρονιά 1901. Ο ίδιος κατά τη στιγμή της εισόδου του στο ικρίωμα ήταν ψύχραιμος και μάλιστα ο ίδιος πέρασε το βρόχον (= θηλειά) στο λαιμό του.⁵⁹

Για πρώτη φορά πάρθηκε απόφαση να καταδικαστούν σε θάνατο γυναίκες, όχι απλά να παρθεί μία απόφαση για θανατική καταδίκη. Το Κακουργιοδικείο Λεμεσού αποφάνθει να καταδικάσει σε θάνατο τη Παναγιώτα Χριστοδούλου και την Στυλιανή Θεοδώρου, διότι φόνευσαν το συγχωριανό τους Μιχαήλ Χριστοδούλου. Ο απαγχονισμός τελέστηκε στις 31 Οκτωβρίου 1911.⁶⁰

Ως αρχικό στάδιο για μία έρευνα την οποία διεκπαιρώνει η αστυνομία, συλλαμβάνει τους υπόπτους δηλαδή αυτούς τους οποίους είναι άμεσα ενδιαφερόμενοι για την υπόθεση φόνου που έγινε. Λόγου χάρι , ο Αλή Πελάτ Χασάν από τη Τσάδα της Πάφου, ήταν ύποπτος για φόνο που πραγματοποιήθηκε πριν από 7 χρόνια. Το 1904 κατά το χρόνο της πράξης του κακουργήματος, είχε συλληφθεί ως ύποπτος αλλά δεν είχε μαρτυρίες που να αποδεικνύουν την ενοχή του οπότε και αφέθηκε ελεύθερος. Ύστερα από 7 χρόνια αστυνομικής έρευνας και συλλογής στοιχείων, το Κακουργιοδικείο Αμμοχώστου έκρινε ένοχο τον Αλή Πελάτ Χασάν και τον καταδίκασε σε θάνατο στις 11 Ιουλίου 1911.⁶¹

---

⁵⁷ «Μετατροπή Ποινής και Επικύρωσης Καταδίκης», *Αλήθεια*, Λεμεσός, 23 Φεβρουαρίου 1912, σ.1

⁵⁸ «Η Εβδομάς», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 4 Φεβρουαρίου 1911, σ.1

⁵⁹ «Εκτελέσεις Θανατικής καταδίκης», *Ελευθερία*, Λάρνακα, 15 Ιουλίου 1911, σ.1

⁶⁰ «Θανατικά Εκτελέσεις», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 21 Οκτωβρίου 1911, σ.1

⁶¹ «Θανατικά Καταδίκαι» *Ελευθερία*, Λάρνακα, 28 Οκτωβρίου 1911, Λάρνακα, σ.1

Ο απαγχονισμός των ιερόδουλων

Απαγχονισμοί ιερόδουλων συνέβαιναν από ανθρώπους και των δύο κοινοτήτων. Ο Αλή Μουσταφά και Δερβίς Χ΄ Παφίτη καταδικάστηκαν σε θάνατο για τη δολοφονία της ιερόδουλης Σιφά Τζεμαλή. Ένας από τους δύο αρνήθηκε τις κατηγορίες περί στραγγαλισμού, διαμαρτυρόμενος και κλαμένος σε αντίθεση με τον άλλον ο οποίος ανήλθε σιωπηρά στην είσοδο του ικριώματος.⁶²

Τελετουργικό του απαγχονισμού

Τη στιγμή του απαγχονισμού, οι κατάδικοι βγαίνοντας από τη φυλακή συνοδεύονταν από ζαπτιέδες, έχοντας τα χέρια οπισθάγκωνα. Παρ' όλ' αυτά σε αρκετές περιπτώσεις οι κατάδικοι δεν διαμαρτύρονταν προς την αγχόνη*, όμως σε άλλες περιπτώσεις άλλοι κατάδικοι διαμαρτύρονταν με κλάματα και στηθοκοπήματα. Ακόμη, οι ζαπτιέδες τους έσερναν προς την αγχόνη δίχως τη θέληση τους. Με επίσημο τρόπο τελείτο η στιγμή του απαγχονισμού. Εκεί παρευρίσκονταν, ο διοικητής κος Κίνκ, ο αστυνόμος κος Κεϊτ και ο ιατρός κος Στίβεν. Καθώς επίσης και ο αρχιδεσμοφύλακας κος Κάνονς.⁶³

Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΣΤΟ ΑΚΟΥΣΜΑ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΑΚΟΥΣΜΑ ΤΩΝ ΘΑΝΑΤΙΚΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΝ

Η θέση των Χριστιανών και Οθωμανών για την θανατική καταδίκη και για τις θανατικές εκτελέσεις.

Όπως, ανέφερα πιο πάνω στην περίπτωση της δολοφονίας του πλανόδιου ελαιοπώλη οι ομοεθνείς του Χασάν εφένδη παρακάλεσαν την Υψηλή Πύλη να μεσολαβήσει για να αποφευχθεί η θανατική ποινή. Αυτό προκαλούσε θλίψη στους χριστιανούς κατοίκους της Κύπρου, οι οποίοι αναρωτήθηκαν για την εύνοια που επιζητούσαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της Κύπρου.⁶⁴Ενώ, οι χριστιανοί κάτοικοι του νησιού όπως ισχυρίζονται σε δημοσιεύματα παρουσιάζουν τη πτυχή της θανατικής ποινής ως «παραδειγματισμόν των λοιπών».⁶⁵

Είσοδος στο χώρο του ικριώματος και τα συναισθήματα του κόσμου

Η αγχόνη λειτουργούσε σχεδόν καθημερινά.⁶⁶Με επίσημο τρόπο τελείτο η στιγμή του απαγχονισμού. Εκεί παρευρίσκονταν, ο διοικητής Κίνκ, ο αστυνόμος Κεϊτ και ο ιατρός

⁶² «Ο απαγχονισμός των φονέων της ιερόδουλου», *Ελευθερία*, Λάρνακα, 23 Ιουλίου 1910, σ.1

⁶³ Γ. Νικοπούλου, «Διάφορα», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 19 Νοεμβρίου 1887, σ.2

⁶⁴ «Η εις θάνατο καταδίκη του Χασάν Εφένδη – Αι ενεργίαι των Οθωμανών», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 1 Νοεμβρίου 1893, σ.1

⁶⁵ Στο ίδιο.

⁶⁶ «Αι θανατικαι καταδίκαι», *Ελευθερία*, Λάρνακα, Κυριακή 28 Οκτωβρίου 1911, σ.1

κος Στίβεν. Καθώς επίσης και ο αρχιδεσμοφύλακας κος Κάνονς. Συνήθως, όσοι επιθυμούσαν να παρακολουθήσουν εκτελέσεις, κατέβαλλαν χρηματικό ποσό και ως αντίκρισμα έπαιρναν εισιτήριο. Ο εκδότης της Φωνής της Κύπρου ο οποίος ήταν αυτόπτης μάρτυρας-θεατής, αναφέρει ότι «εισήλθομεν και ρίγος κατέλαβεν ημάς επί τη θέα της ανθρωποκτόνου μηχανής...».⁶⁷

Στον απαγχονισμό του Μαυρικού Γ. Παπαδόπουλου, έξω από το χώρο της φυλακής όπου απαγχονίστηκε, μαζεύτηκε αρκετός κόσμος. Ο δήμος ανέλαβε όλα τα έξοδα της κηδείας η οποία πραγματοποιήθηκε στην εκκλησία της Φανερωμένης Λευκωσίας υπό τους πένθιμους ήχους της Φιλαρμονικής της πόλης.⁶⁸

Η κατάργηση της θανατικής καταδίκης

Αρκετοί, μη αρμόδιοι για την δικαιοσύνη υποστήριζαν τη κατάργηση της ποινής, θεωρώντας πώς δεν ωφελεί κάποιον, η ύπαρξη και η λειτουργία της αγχόνης. Θεωρούσαν ότι δεν σου προσδίδει ένα μάθημα ζωής ή/και μία ευκαιρία για μεταμέλεια για το σφάλμα που διέπραξες(π.χ. κλοπή ή φόνο), αφού σου στερούν τη ζωή με την είσοδο στο ικρίωμα. Επιπρόσθετα, η θανατική καταδίκη δεν έχει χρησιμότητα ως «προληπτικό μέτρο» για τη βελτίωση της ζωής του θύτη και του θύματος. Σε αυτό έχουν εκφράσει άποψη οι ποινικολόγοι.⁶⁹

Είναι γεγονός ότι η αγχώνη ως μέσω θανάτου λειτουργούσε σχεδόν καθημερινά. Εν αντιθέσει, αυτό δεν πτοούσε τους αρμόδιους για κατάργηση της θανατικής καταδίκης, διότι αυτό έφτιαξε την κουλτούρα μίας κοινωνίας και διαμορφώθηκε με την επίτευξη της ποινής ο ψυχισμός και η ευσυνειδησία των ανθρώπων στο νησί. Αλλά για του λόγου το αληθές ίσως και κάποιους τους κούραζε και η συχνότητα της λειτουργίας της αγχόνης. Παρ'όλ'αυτά, αρκετοί αρμόδιοι επί της δικαιοσύνης δεν επιθυμούσαν να απαγορευτεί η ποινή που λογικά θα οδηγούσε στην αγχώνη. Η ετυμηγορία όλων των δικαστών δεν προσβαλλόταν και ήταν όλοι σύμφωνοι με αυτήν. Έτσι, όλοι οι δικαστές δρούσαν σαφώς σε μία κοινή νομική γραμμή για την καταδίκη ενός ενόχου. Όμως, κανείς δεν απαγόρευσε την αναζήτηση και/ή συνομιλία μεταξύ των συμπολιτών για οποιαδήποτε θεσμό της δικαιοσύνης. Εντούτοις, ο κάθε ένας πολίτης οφείλει «υλικόν σεβασμόν» σε αυτούς που αναδιοργανώνουν την κοινωνία και οργανώνουν τους θεσμούς. Εξαιτίας λοιπόν, της μεγάλης κοσμοσυρροής εγκληματιών στο

⁶⁷ «Διάφορα», *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 19 Νοεμβρίου 1887, σ.2

⁶⁸ «Ο απαγχονισμός του Μαυρικού Γ. Παπαδοπούλου», *Ελευθερία*, Λάρνακα, 6 Αυγούστου 1910, σ.1

⁶⁹ «Αι θανατικαι καταδικαι» *Ελευθερία*, Λάρνακα, 28 Οκτωβρίου 1911, σ.1

Κακουργιοδικείο, προέκυψε η επικείμενη έρευνα. Θεωρώντας, λοιπόν, ότι νόμος δεσπόζει για το καλό της κοινωνίας.⁷⁰

Περιπτώσεις παραφροσύνης, είναι αληθές ότι υπήρχαν εκείνη την εποχή ή ίσως δημιουργούσαν πλασματικά μία ιστορία παραφροσύνης για να αποφύγει ο καταδικασθέν μία ενδεχόμενη θανατική καταδίκη. Η περίπτωση του Μαυρίκιου Παπαδόπουλου, είναι ένα παράδειγμα παραφροσύνης. Ο Μαυρίκιος Παπαδόπουλος έχυσε δηλητήριο στο ζωμό τον οποίο ήπιε ο πατέρας του. Ο ανυποψίαστος πατέρας ξεψύχησε μετά από λίγο και δίπλα του καθόταν ο γιός του, χωρίς βέβαια να σώσει τον πατέρα του. Ο πατροκτόνος επί είκοσι μέρες πήγαινε στο τάφο του πατέρα του και έβαζε λουλούδια και επίσης εξακολουθούσε να ζει όπως ζούσε και να απολαμβάνει τα αγαθά της οικογενείας. Ο Μαυρίκιος είχε χάσει το μυαλό του, το δηλητήριο το οποίο έδωσε στον πατέρα του, το πιο πιθανόν να το έπινε ο ίδιος. Πέρα από αυτό, αρκετοί ποινικολόγοι για τη συγκεκριμένη υπόθεση έθεσαν την θανατική καταδίκη σε τέρμα. Οι ίδιοι επιθυμούσαν πλέον να καταργηθεί η θανατική καταδίκη, για να αποφευχθεί η θανατική εκτέλεση. Βέβαια, στη δίκη ο αυτόχειρας παρουσιάστηκε ως να έχει σώας τας φρένας. Αυτό όμως θα μπορούσε να αποδειχτεί αν είναι αληθές ή όχι, με μία απλή φρενολογική εξέταση θα το αποδείκνυε αυτό. Στοιχείο εκείνης της εποχής έχει δείξει ό, τι έπεσε κάτω από ύψος του σπιτιού του, το οποίο του προκάλεσε μία πρόσκαιρη τραυματική παράλυση των εγκεφαλικών λειτουργιών. Ως συμπέρασμα, αυτοί οι οποίοι δεν έχουν σώας τας φρένας να μην ακολουθούν την είσοδο του ικριώματος προς την αγγόνη αλλά να είναι έγκλειστοι στο φρενοκομείο των φυλακών.⁷¹

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ

Η διοίκηση της δικαιοσύνης

Γίνεται λόγος για τη διαφθορά στα δικαστήρια επί Οθωμανικής Κατοχής στο νησί. Η διαφθορά στα δικαστήρια συνέβαινε λόγω της ανικανότητας των δικαστών. Την ανικανότητα των δικαστών, δεν την δημιουργούσε ο τουρκικός κώδικας. Όμως, ας ληφθεί υπόψιν ότι ο συγκεκριμένος κώδικας, δεν είχε οποιοδήποτε ψεγάδι ως προς την λειτουργία του ή/και την κατανόηση του. Καθώς, ο τουρκικός κώδικας είχε παρακολουθηθεί και από τους Άγγλους διοικητές για συνέχιση του μηχανισμού και εφαρμογή του και στη νέα κυβέρνηση. Προφανώς, στη διαφθορά στους δικαστικούς χώρους συνέτεινε και η άγνοια του νόμου από τους Οθωμανούς Δικαστές, αλλά και η

---

⁷⁰ Στο ίδιο, ό.π., σ.1

⁷¹ «Ο παράφρων» *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 28 Μαΐου 1910, σ. 1-2

χαμηλή μισθοδοσία που λάμβαναν οι Οθωμανοί Δικαστές. Αναμφισβήτητα, μετά την αλλαγή κυβερνόντων στο νησί -από Οθωμανούς στους Άγγλους- κατά την πρώτη περίοδο της αγγλικής κατοχής, η διοίκηση της δικαιοσύνης βρισκόταν στα χέρια της αγγλικής κυβέρνησης και οι Άγγλοι θα τακτοποιούσε το σύστημα της δικαιοσύνης στη Κύπρο. Έτσι, η πρώτη διαταγή που εκδόθηκε από τον Sir G. Wolseley η οποία περιελάμβανε οδηγίες σχετικά με τη διοίκηση της δικαιοσύνης και αποδιδόταν μεγάλη σημασία στη παρουσία Άγγλων σε κάθε επαρχιακό δικαστήριο. Βέβαια, ο Άγγλος αξιωματούχος δεν είχε νομικό καθεστώς στα δικαστήρια αλλά η παρουσία του στα δικαστήρια υποχρέωσε με έμμεσο τρόπο την προσοχή των δικαστών στη μαρτυρία, και το ενδιαφέρον αυτός παρουσίασε παρακινώντας αυτούς σε μία προσεκτική εξέταση των προτερημάτων της υπόθεσης. Η γνώση ότι κανένας υπάλληλος της Αγγλίας δεν θα άντεχε τη διαφθορά ή τη μεροληψία στη διοίκηση της δικαιοσύνης έχει δράσει ως σωτήρια επανεξέταση.⁷²

Η δημιουργία των Δικαστηρίων

Τα δικαστήρια αποτελείτο από ένα δικαστήριο σε κάθε επαρχία, το οποίο ονομάστηκε «Medjliss Daani». Αυτό το δικαστήριο είχε ποινική και αστική δικαιοδοσία, εντός της επαρχίας. Στη πρώτη περίπτωση, - δηλαδή στις ποινικές υποθέσεις - κρίθηκαν οι υποθέσεις πάνω από πέντε χιλιάδες “riastre”(χαρτονόμισμα), δίχως έφεση. Στη δεύτερη περίπτωση (αστικές υποθέσεις), η καταδικαστική απόφαση ήταν τρεις μήνες φυλάκισης. Χωρίς θανατική απόφαση Καμία ποινή δεν θα μπορούσε να τεθεί σε ισχύ μέχρις ότου εγκριθεί από το Καϊμακάμη(διοικητής). Το δικαστήριο απαρτίζεται από ένα Κάδη, ο πρόεδρος και τέσσερα μέλη. Τα μέλη του δικαστηρίου ήταν δύο μουσουλμάνοι και δύο χριστιανούς. Τα μέλη είχαν πολύ χαμηλό μηνιαίο εισόδημα. Κάθε μήνα πληρώνονταν δεκαεπτά λίρες για έξι μέρες. Ενώ το Ανώτατο Δικαστήριο στη Λευκωσία ονομαζόταν «Medjliss Temyiz Houkouk and Genaiet». Το Ανώτατο Δικαστήριο στη Λευκωσία, είχε και αυτό επίσης το Cadi(Κάδη) για πρόεδρο όμως τα μέλη αυτού ήταν έξι σε ισάξιο βαθμό, τρεις μουσουλμάνοι και τρεις χριστιανοί. Αυτό το δικαστήριο προσπαθούσε όλους τους εγκληματίες των οποίων τα αδικήματα απαιτούν περισσότερο από τρεις μήνες φυλάκισης, αλλά ο Κυβερνήτης δεν θα μπορούσε να εγκρίνει οποιαδήποτε ποινή πάνω από τρία χρόνια. Οι κανόνες αυτοί ορίζονταν πάντα από τον Κυβερνήτη ο οποίος ήταν και ‘γενικός’ διαχειριστής μίας

---

⁷² «High Commissioners Report,1879 [C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, ό.π., p.17-18

μεγάλης επαρχίας (vilayet) της οποίας ήταν ο ίδιος κυβερνήτης ή της Κωνσταντινούπολης. Στις αστικές υποθέσεις το Temyiz δρούσε όπως ένα Εφετείο, επίσης όμως, το Temyiz δρούσε σαν ένα Daani Court για μικρές υποθέσεις στη πόλη της Λευκωσίας.⁷³ Ωστόσο, οι δίκες ακολουθούσαν το οθωμανικό δίκαιο ακόμη μέχρι το 1882, όπου και έγινε η μεταρρύθμιση των δικαστηρίων.⁷⁴

Στις 17 Ιανουαρίου 1879, επί βρετανικής κυριαρχίας στο νησί, με το διάταγμα(ordinance I) το οποίο εξεδόθη υπό τον Ύπατο Αρμοστή σε συμβούλιο, θεωρείτο νόμος. Σύμφωνα με αυτό το διάταγμα ιδρύθηκε το Ανώτατο Δικαστήριο του Στέμματος της Βασίλισσας, στο οποίο συμμετείχαν ο Ύπατος Αρμοστής και ο Ανώτατος Στρατιωτικός Διοικητής, ένας δικαστικός επίτροπος και βοηθοί επίτροποι.⁷⁵ Αφού η Κύπρος πέρασε στα χέρια των Άγγλων η εργασία των δικαστηρίων είχε αλλάξει. Οι μισθοί των δικαστών αυξήθηκαν, έτσι οι Άγγλοι αξιωματούχοι, εκείνοι οι οποίοι παρακολουθούσαν τις δίκες για τυχόν αμεροληψία, δεν θα ήταν και τόσο χρήσιμοι πλέον στις ακροάσεις. Τότε, σημειώθηκαν σημαντικές βελτιώσεις στις ποινικές υποθέσεις. Κάτω από το προηγούμενο σύστημα, οι άνδρες παρέμεναν για μήνες στη φυλακή πριν τη δίκη.⁷⁶

Σύμφωνα με την παράγραφο δώδεκα της ετήσιας έκθεσης του Αρμοστή, η διαδικασία των δικαστηρίων δεν θα μπορούσε να διεξαχθεί με διαφορετική διαδικασία, παρά μόνο με παρόμοια διαδικασία της αστυνομίας. Ο ενάγων (ο διάδικος που ασκεί την αγωγή), δήλωσε για την περίπτωση του σε ένα φύλλο χαρτιού, φέροντας μία σφραγίδα από ένα riastre, και αφού παρουσίασε αυτό προς το Καϊμακάμη, ο οποίος, εάν αυτός έγκρινε αυτό, εγκρίθηκε αυτό (το χαρτί) προς το Daani Court, και επιστρέφοντας αυτό στον ενάγων, ο οποίος επανεξέτασε αυτό στο δικαστήριο με την ίδια διαδικασία που πραγματοποιήθηκε με τον Mutessarif (διοικητής σε μία επαρχία κατά την Οθωμανική Κυριαρχία). Από ότι φαίνεται, αυτή η διαδικασία αφιέρωσε όλη την εξουσία στο Εκτελεστικό όργανο. Έτσι το σύστημα δικαιοσύνης κατέληξε φθηνό επειδή δεν μπορούσε να προχωρήσει καμία ενέργεια στο δικαστήριο χωρίς την γραπτή έγκριση του εκτελεστικού οργάνου.⁷⁷

---

⁷³ Στο ίδιο, p.17

⁷⁴ Καπαρδής, ό.π., σ.85

⁷⁵ Στο ίδιο, σ. 55

⁷⁶ High Commissioners Report,1879 [C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879 p.18

⁷⁷ Στο ίδιο, σ.4

Στο πιο κάτω πίνακα παρατίθενται στατιστικά στοιχεία τα οποία παραπέμπουν στα δύο δικαστήρια τα οποία υπήρχαν στη Κύπρο.

Πίνακας 2:

DAAVI COURT

Ποινικό		Αστικό	
<i>Περιγραφή:</i>	Αριθμοί Υποθέσεων:	<i>Περιγραφή:</i>	Αριθμοί Υποθέσεων:
ο Δολοφονία	3	ο Χρέος	1001
ο Προσπάθεια για δολοφονίες	4	ο Άλλα(διαφωνίες από την ιδιοκτησία, κληρονομιά και άλλα)	733
ο 11Καταγγελίες εναντίον προσώπων:		ο Συνολική Προσπάθεια	1734
▪ Βιασμοί	7		
▪ Απαγωγές	3		
ο Διάφορα:		ο Καθυστερημένα	7
▪ Επιθέσεις, υβρισμοί	109		
ο Καταγγελίες εναντίον ιδιοκτησίας:			
▪ Διάρρηξη	6		
▪ Εμπρησμός	12		
▪ Κλοπή και άλλα	131		
ο Κυβερνητικές διώξεις δασών:			
▪ Κόψιμο δένδρων	30		
▪ Αστυνομία	18		

○ Ήθη-Έθιμα	4		
○ Διάφορες καταγγελίες:			
▪ Μεθύσι, καταγγελίες εναντίον δημόσιας ηθικής, ενόχλησης και άλλα.	92		
▪ Συνολική Προσπάθεια	419		
▪ Καταδίκες	254		
▪ Απαλλαγές	168		
▪ Συνολική Υποθέσεις Προσπάθειας	2.153		
▪ Καθυστερημένες (οφειλές)	20		
▪ Συνολικές προσπάθειες που υποβλήθηκαν	2.173		

HIGH COURT

Περιγραφή:

Αριθμοί Υποθέσεων

Παρατηρήσεις: Οι εννέα υποθέσεις που αναφέρθηκαν στο Terayz δικαστήριο στη Λευκωσία, και εκεί στο Ανώτατο δικαστήριο για δίκη, όπως αυτό δεν ανήκε στη δικαιοδοσία των τοπικών δικαστηρίων. Δύο από τις υποθέσεις των φόνων ανήκαν πριν από την κατοχή.

Ποινικές Υποθέσεις	10
Αστικές Υποθέσεις	16
Συνολικές Προσπάθειες	26

Πώς λειτουργούσε το Daavi Court στη κάθε επαρχία

Σύμφωνα με ετήσια αναφορά για την επαρχία της Πάφου δεν υπήρχαν αρκετοί Κύπριοι, έτσι δεν υπήρχε δυνατότητα ύπαρξης Ανώτατου Δικαστηρίου. Ενώ υπήρχε το Medjliss Daavi το οποίο ήταν ένα τοπικό δικαστήριο της επαρχίας Πάφου. Στην ιεραρχία της διοίκησης του πιο πάνω δικαστηρίου βρισκόταν ο Καδής (Cadi) και 4 μέλη, δύο από αυτά τα μέλη ήταν Μουσουλμάνοι και τα άλλα δύο μέλη ήταν Χριστιανοί. Ωστόσο, στα διοικητικά περισσότερη ισχύ κατείχαν οι Μουσουλμάνοι, διότι ο Καδής ήταν ένας από τα μέλη τους. Παρόλο που οι Άγγλοι με την άφιξη τους, ήταν αυτοί που διόρισαν τους δύο Χριστιανούς στη δικαστική θέση. Αν και πριν από την άφιξη τους υπήρχαν ήδη κάποιοι άνδρες με το χριστιανικό θρήσκευμα μεγάλης ηλικίας που δεν συμμετείχαν τακτικά στα διοικητικά και στις δίκες που γίνονταν στο επαρχιακό δικαστήριο της Πάφου. Επιπλέον, ο μισθός του Καδή και των μελών του δικαστηρίου είχαν αυξηθεί κατά πολύ, αρά δεν διέτρεχε κίνδυνος για μη ακρίβεια στις δικαστικές υποθέσεις και μη πειθαρχία.⁷⁸

Στην επαρχία Αμμοχώστου, σαφέστερα δεν υπήρχε τόση διαφθορά και επίβλεψη από τους Άγγλους αξιωματούχους προς τα δικαστικά μέλη όπως στην επαρχία Πάφου, όπως πραγματεύεται το κείμενο που έγραψε ο James Inglis. Για το Ανώτατο Δικαστήριο υπήρχε μόνο 1 υπόθεση ελληνικού περιεχομένου κατά της οποίας ήταν επίθεση αλλά απορρίφθηκε καθώς δεν τεκμηριώθηκε ποτέ. Παράλληλα, λειτουργούσε και το τούρκικο επαρχιακό δικαστήριο, το Medjliss Daavi το οποίο είχε ισχύ μέχρι 3 μήνες φυλάκισης και τα λεφτά που μαζεύονταν για την επιδίκαση των υποθέσεων ήταν 5.000 piastres. Σχετικά με τις αστικές υποθέσεις υπήρχαν 1.133 υποθέσεις στο δικαστήριο, κατά το ήμισυ αυτών των υποθέσεων δεν εκδικάστηκαν ποτέ είτε ο ενάγων δεν εμφανίστηκε ποτέ ή μία άλλη περίπτωση δεν μαζεύτηκαν αρκετά στοιχεία για να αποδειχθεί η αλήθεια. Αξίζει να τονιστεί ότι μόνο τρεις υποθέσεις υπήρχαν για το Εφετείο στη Λευκωσία. Εκτός από τις υποθέσεις που τεκμηριώθηκαν είτε και όχι, διαδικαστικό θέμα αποτελούσε και ο μισθός των μελών και των υπαλλήλων του δικαστηρίου. Εδώ, παρουσιάζεται μία πλεονεκτική θέση των Ελλήνων της Κύπρου σε σχέση με τα υπόλοιπα θέματα όπου ήταν υπέρ των Τούρκων κατοίκων του νησιού. Ο μισθός επιλεγόταν και κρατείτο από τον Έλληνα που ήταν μέλος στο δικαστήριο και

---

⁷⁸High Commissioners Report,1879 [C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, p.165

εγγραφόταν σε βιβλίο το οποίο κρατείτο για το σκοπό αυτό. Αυτά τα χρήματα καταβάλλονται στο ταμείο κάθε Σάββατο. Είναι γεγονός ότι, για τον βιοπορισμό της επαρχίας ευθύνη έφερε το Medjliss Idare -το τοπικό δικαστήριο της πόλης- με τις υποθέσεις που προσέρχονταν στο δικαστήριο. Καθορίζει τις τιμές του προϊόντος και διευθετεί τυχόν διαφωνίες ως προς τα δέκατα. Εάν ένα χωριό δεν πληρώσει τους φόρους του, ο Μουχτάρης και η επιτροπή καλούνται ενώπιον του Idare.⁷⁹

Αξίζει να τονιστεί ότι η Λάρνακα είχε 3 τοπικά δικαστήρια: με κύριο όνομα Medjliss Daavi, Tijaret, Idare. Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί πώς στο τμήμα δικαιοσύνης της επαρχίας Λάρνακας, ο Επίτροπος που συνεδριάζει ως ένας από τους Αναπληρωτές Επιτρόπους της Αίθουσας του Ανώτατου Δικαστηρίου, ακούει υποθέσεις αστικού και ποινικού χαρακτήρα. Αυτές οι υποθέσεις είναι διαφορετικές από αυτές που υπάγονται στην διαδικασία των οθωμανικών δικαστηρίων. Παραδείγματος χάριν, εάν η μεταγωγή στις 4 Ιουνίου 1878 δεν είχε γίνει όπως η δικαιοδοσία του να περιορίζεται αυστηρά από το διάταγμα το οποίο θέσπισε το Ανώτατο Δικαστήριο. Επιπλέον, οι ακροάσεις για όλες οι σοβαρές υποθέσεις ήταν υπό την επίβλεψη του Δικαστικού Επιτρόπου, ενώπιον του οποίου ασκείται επίσης προσφυγή από ποινή ή δικαστική απόφαση από τον Αναπληρωτή Επίτροπο. Στο σημείο αυτό μαρτυρία από το C. Delaval Cobham, επίτροπος της Λάρνακας τότε, καταδεικνύει στατιστική διαφορά μεταξύ των ποινικών υποθέσεων και των αστικών υποθέσεων μεταξύ της ημερομηνίας 24 Δεκεμβρίου και 24 Μαρτίου 1879. Πιο συγκεκριμένα, στη πρώτη περίπτωση υπήρχαν 5 συνολικά υποθέσεις και στη τελευταία υπόθεση συνέβησαν 28 υποθέσεις στο σύνολο. Επίσης, σε αυτή την επαρχία, λειτουργούσε πάντα ο θεσμός του Επιτρόπου για διευθέτηση των δικαστικών υποθέσεων. Επί παραδείγματι, αυτό διαγράφεται από τη δικαστική αρωγή ή βοήθεια που εξ' αρχής αναζητούσαν οι κάτοικοι της πόλης με αναφορά πάντα στον Επίτροπο ή τον βοηθό του Επιτρόπου. Αυτό εξετάζεται αμέσως, εγκρίνεται και προωθείται στο κατάλληλο γραφείο ή δικαστήριο. Η κρίση δίδεται πάντα εγγράφως, σε μία mazbatta (καταδικαστική απόφαση), για την οποία ο Επίτροπος έχει την ιδιότητα να την επιβεβαιώνει ή να την αναστέλλει. Ο Επίτροπος ή ο βοηθός επίτροπος είναι εξουσιοδοτημένοι να παρουσιάζονται ως πραγματογνώμονας στα τοπικά δικαστήρια, ακόμη να παρουσιάζονται όπως μία εξουσία σε όλες τις σημαντικές υποθέσεις, καθώς ή/και κατόπιν αιτήματος του ενός από της ομάδας της δίκης.⁸⁰

---

⁷⁹ Στο ίδιο, σ. 95-98

⁸⁰ High Commissioners Report, 1879 [C-2543] – Report by her Majesty's High Commissioner for the year 1879, p. 194

Επίσης, ο θεσμός του Daavi Court λειτουργούσε και στην επαρχία Λευκωσίας. Πάλι στην υψηλότερη βαθμίδα υπήρχε ο Καδής(πρόεδρος του επαρχιακού δικαστηρίου) και 4 μέλη. Όμως, στη Λευκωσία μόνο ένας από τα 4 μέλη ήταν Χριστιανός και δεν ήταν σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο μόρφωσης όλοι για να μπορούν να παράγουν αποτελεσματική δουλειά. Αφού, πολλές φορές αυτό το ελάττωμα προκαλούσε καθυστέρηση στη σύνταξη και σφράγιση των προτάσεων. Παρ'όλ'αυτά, ο Καδής ήταν ένας ενσυνείδητος δημόσιος υπάλληλος και ο ίδιος διάβαζε μόνο στα τουρκικά. Όσον αφορά με τα διαδικαστικά στα δικαστήρια το 1878 στο Daavi Court στη Λευκωσία 5,548 υποθέσεις αναφέρθηκαν(έγινε γραπτή αίτηση) όπου 1.553 εγκρίθηκαν από το δικαστήριο. Ορισμένες υποθέσεις έχουν οριστεί για ακρόαση και άλλες υποθέσεις δεν έχουν ληφθεί καν, αλλά οι τελευταίες υποθέσεις παρέμειναν στο γραφείο σε διάστημα ενός μηνός, μετά από τον οποίο δεν έχουν επιστραφεί στους αναφέροντες. Μετά την αφαίρεση του αριθμού ημερών, δηλαδή τις Κυριακές, τις Παρασκευές και τις αργίες από τους τελευταίους 12 μήνες, παρέμειναν μόνο περίπου 230 εργάσιμες ημέρες, έτσι ώστε από τις υποθέσεις που δοκιμάστηκαν το μέσο ποσοστό είναι μάλλον πάνω από έξι την ημέρα. Στο γραφείο του Βοηθού Επιτρόπου υπάρχουν δύο διερμηνείς, ο διερμηνέας του δικαστηρίου και ο άλλος γνωρίζει μόνο τους Έλληνες. Ο συνολικός αριθμός των αναφορών που έχουν περιέλθει στο γραφείο του Βοηθού Επιτρόπου, κατά τη διάρκεια των 12 μηνών ήταν 9, 302, έτσι ώστε ο χρόνος και των δύο διερμηνέων να έχει καταγραφεί καλά και να καταγράφονται οι αναφορές Ο αριθμός των υποθέσεων που τέθηκαν ενώπιον του δικαστηρίου αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Κατά την άφιξή μου στη Λευκωσία βρήκα πολύ μεγάλες καθυστερήσεις φόρων (το θέμα αυτό θα αντιμετωπίσω επί του παρόντος) και όπου έχει αποδειχθεί σαφώς ότι οι οφειλέτες είναι πλήρως ικανοί να πληρώσουν, τους έκανα να προσφύγουν στο Δικαστήριο. Πιστεύω ότι το Δικαστήριο είναι δίκαιο και ορθό στις αποφάσεις του και σκέφτηκα ότι είναι ένας αξιόπιστος δικαστικός νόμος στον οποίο οι πλούσιοι και οι φτωχοί θα αποκτήσουν δικαιοσύνη. Επισυνάπτεται κατάλογος του συνολικού αριθμού υποθέσεων που αγοράστηκαν ενώπιον του δικαστηρίου Daavi από την 1η Δεκεμβρίου 1878 έως τις 30 Νοεμβρίου 1879.Καμία ποινή δεν εκτελείται μέχρις ότου εγκριθεί από εμένα. Τα ακόλουθα στοιχεία δείχνουν τον αριθμό των υποθέσεων που ακούστηκαν στο δικαστήριο Daavi κατά τη διάρκεια του έτους. Παρατηρούμε στο ποινικό τμήμα ότι από τη 1^η Δεκεμβρίου 1878 μέχρι τις 31 Μάιου 1879 υπήρχαν μόνο 176 υποθέσεις στο σύνολο αυτών των μηνών. Το επόμενο εξάμηνο του 1879 που απέμεινε ήταν 210 υποθέσεις. Παρατηρείται άνοδος 34 υποθέσεων από τη 1^η Ιουνίου 1879 μέχρι της 30

Νοεμβρίου 1879. Ακολούθως, στον αστικό τομέα διακρίνεται το πρώτο εξάμηνο (1^η Δεκεμβρίου 1878- μέχρι 31^η Μαΐου 1879) μία αύξηση 230 υποθέσεων εξαιρουμένου του αντικειμένου του χρέους, καθότι ήταν 406 υποθέσεις σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο υπήρχαν μόνο 176 υποθέσεις. Συμπεραίνεται, ότι οι αστικές υποθέσεις στο σύνολο τους έφτασαν τις 582. Ξεχωριστό κομμάτι ερμηνείας υπάρχει στην ετήσια έκδοση του Επαρχιακού Λειτουργού για την Επαρχία Λευκωσίας για την ιδιότητα του χρέους, αφού το πρώτο εξάμηνο σημειώνει άνοδο της τάξης του 141 υποθέσεων χρέους από ότι ήταν καταγεγραμμένος ο αριθμός 363 και το δεύτερο εξάμηνο αναφέρεται ο αριθμός 222. Συμπερασματικά, καταγράφηκαν 585 υποθέσεις χρέους. Σε αυτή την επαρχία, επιπλέον, λειτουργούσε το Τεμγίζ Δικαστήριο όπου καταγράφηκαν για εφέσεις 47 υποθέσεις ποινικού και 25 υποθέσεις αστικού, σημειωτέων εδώ πώς Η αύξηση των ποινικών υποθέσεων οφείλεται σε παραβιάσεις των δασικών διαταγμάτων.⁸¹

---

⁸¹ High Commissioners Report, 1879 [C-2543] – Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879, p. 239- 240

Συμπεράσματα

Με μία γρήγορη ματιά στο παρελθόν αντιλαμβανόμαστε την ανάγκη για αλλαγή που αναζητούσαν οι Κύπριοι, αν και η αλλαγή δεν ήταν από το ένα καθεστώς στο άλλο, αλλά σίγουρα, επιθυμούσαν μία ελευθερία από την άθλια κατάσταση που ζούσαν για πάρα πολλά χρόνια υπό τη σκιά της Υψηλής Πύλης. Οι Άγγλοι θέλησαν να επιβάλλουν το δικό τους σύστημα για να αποφύγουν την εδραιωμένη δυσλειτουργία που υπήρχε στα δικαστήρια. Ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται ότι σε κάθε επαρχία του νησιού υπήρχαν τα επαρχιακά δικαστήρια που προασκείτο στους Τούρκους περισσότερο αφού διοικούνταν από το Κάδη (διορισμένος πρόεδρος του δικαστηρίου). Οι Άγγλοι λοιπόν, επέβαλλαν το δικό τους σύστημα σύμφωνα με τη κουλτούρα που είχαν μάθει να πορεύονται στη δική τους χώρα. Εδώ, φυσικά εννοείται η διαφωνία που είχαν μεταξύ τους για τη κοπή των δέντρων. Οι μεν θεωρούσαν τη κοπή των δέντρων ως πηγή ζωής δηλαδή τους επέφερε χρήματα από τη ξυλουργεία αλλά και ζεστασιά το χειμώνα αφού τα έκαιγαν για να ζεσταίνονται. Οι δε όμως θεωρούσαν τα δέντρα ως «ασπίδα ζωής» και έπρεπε να τα προστατέψουν και να δημιουργήσουν ένα δασικό «πνεύμονα», για αυτό ποινικοποιείτο κάθε αδίκημα κατά κοπής των δέντρων.

Βέβαια, όταν κατέφθασαν οι Άγγλοι στην Κύπρο δεν ήρθαν με σκοπούς αγαθοεργίας, είτε επειδή λυπήθηκαν τους Κυπρίους από τους δυσβαστάκτους φόρους που επέβαλλαν οι Οθωμανοί αλλά για στρατηγικούς λόγους. Όπως επίσης, η αδιαφορία για τους Κύπριους πολίτες φαίνεται από τους απεσταλμένους διοικητές που έστελναν. Το πρόβλημα και η διαφθορά που υπήρχε στην αστυνομία ήταν ήδη φανερό σε όλους, οι Άγγλοι έστελναν είτε άπειρους αστυνομικούς είτε αστυνόμους στη δύση της καριέρας τους. Παράλληλα, σε γραπτά κείμενα συνεχώς αλλά και στις ετήσιες εκθέσεις των Αρμοστών, γίνεται λόγος για την υψηλή εγκληματικότητα στα ποινικά αδικήματα στις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου. Στις ορεινές περιοχές αυτών των επαρχιών ζούσαν κυρίως Τούρκοι και δρούσαν με σκοπό τον εκφοβισμό των κατοίκων κυρίως Ελλήνων.

Επίλογος

Εικασίες για τους φόνους υπήρχαν πολλές όπως και ανεξιχνίαστα εγκλήματα υπήρχαν πολλά. Άλλα εγκλήματα εξιχνιάζονταν και στο τέλος ο ένοχος ή/και ο κατηγορούμενος είχε προορισμό την αγχόνη. Καθότι, οι λόγοι ποικίλουν σε μία κοινωνία εξαθλιωμένοι από τους φόρους, φοβισμένοι από τα συνεχή εγκλήματα. Υποδουλωμένοι στους Τούρκους μέχρι το 1878 ακόμη και μετά κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου της αγγλοκρατίας τα τουρκικά στίγματα της διοίκησης παρέμειναν ανεξίτηλα στην εξέλιξη της δικαιοσύνης στη Κύπρο. Ωστόσο, κύριο αδίκημα εκείνης της εποχής ήταν η κλοπή βοοειδών και άλλων ζώων. Οι κλοπές κατά μία έννοια έδειχναν την πενία που ζούσε ο κυπριακός λαός καθώς και άλλα κίνητρα που υπόβοσκαν από την κλοπή όπως η εκδίκηση για μία αντιζηλία στο διακανονισμό των χωραφιών ή για μία γυναίκα. Γεγονότα που επαληθεύουν αυτό το γεγονός είναι οι φονιάδες Καραμεχμέτ και Χασαμπουλιά. Ο πρώτος δίχως λόγο και αιτία δολοφονούσε όποιο έβρισκε στο πέρασμα του ενώ οι δεύτεροι αρκετές φορές σκότωναν για σκοπούς αντεκδίκησης όπως επίσης βίαζαν πολλές γυναίκες.

Παράδοξο δεν θεωρείται ο τρόπος με τον οποίο σκότωναν στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, διότι χρησιμοποιούσαν αντικείμενα υπό καθημερινή χρήση. Η έξαρση των συνεχιζόμενων φόνων και οι νέοι τρόποι – κυρίως αρχές του 20^{ου} αιώνα - που εξόντωναν τα θύματα τους όπως εμπρησμός. Γρήγορα στη ζωή των Κύπριων δολοφόνων είχε μπει και το πυροβόλο όπλο. Η κατάσταση των φόνων τρομοκρατούσε το κόσμο καθώς ο φρικιαστικός τρόπος προς εξόντωση τους υποψήφιο θύματος προκαλούσε αηδία.

Ωστόσο, πολλές φορές γινόταν η σκέψη για μετατροπή της θανατικής καταδίκης, ιδίως κατά το 20^ο αιώνα, πιο πριν ο μόνος τρόπος ήταν η είσοδος στο ικρίωμα, για την αγχόνη, αλλά μετέπειτα σκέφτηκαν την μετατροπή της ποινής σε ισόβια, σε δηλητηρίαση ακόμα και σε μείωση της φυλάκισης. Θεωρητικά όλα αυτά είχαν συμβεί για τη επίτευξη μίας καλύτερης κοινωνίας και για να δώσουν μία ευκαιρία μετάνοιας στον κατηγορούμενο. Κατά τα άλλα οι λόγοι για τους οποίους σκότωναν και οι τρόποι που σκότωναν δεν έχουν και μεγάλη απόκλιση από το σήμερα. Ο συγκερασμός κάποιων περιπτώσεων ή τρόπος σκέψης των ατόμων δεν αποτελούν οξύμωρο σχήμα για να αντιληφθούμε τη συνέχεια των πραγμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία:

1. Γλαύκου Χρίστης «Χασαμπουλιά 2008», Λευκωσία 2007.
2. Καπαρδής Ανδρέας «Κοινωνία, Έγκλημα και ποινική δικαιοσύνη στην Κύπρο, 1878-2000», Αθήνα – Κομοτηνή 2001.
3. Παπαδημήτρης Παναγιώτης, «1000 άγριοι φόννοι στην Κύπρο», τ. Α', χ.ο Λευκωσία 2001.
4. Blue Books, 1888 and 1893.
5. High Commissioner Report, 1879 [C-2543] – “Report by her Majesty’s High Commissioner for the year 1879”, V41/82, Harrison and son, London, 1880.

Εφημερίδες:

1. *Αλήθεια*, Λεμεσός, 1888, 1896, 1912.
2. *Ελευθερία*, Λάρνακα, 1910, 1911, 1913.
3. *Ευαγόρας*, Λευκωσία, 1901.
4. *Κυπριακός Φύλαξ*, Λευκωσία, 1910.
5. *Σάλπιξ*, Λεμεσός, 1907.
6. *Φωνή της Κύπρου*, Λευκωσία, 1887, 1889, 1893, 1910, 1911.